

LUNDS
UNIVERSITET

Den moderna fascismens mörka gryning?

- en idéanalys av grekiska Gyllene Grynings ideologiska dokument

JACQUELINE APOLLONIA MELEOUNI

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSG61

Termin: Våren 2016

Handledare: Rouzbeh Parsi

Omfång: 14760 ord

Abstract

Titel: The dark dawn of modern fascism? – *an ideational analysis of the Greek Golden Dawn's ideological documents*

Author: Jacqueline Apollonia Meleouni

Supervisor: Rouzbeh Parsi

This study examines one of Europe's most extremist political parties, and the third largest party in Greece today - Golden Dawn. Media and scholars often describe the party as fascist. The party however categorically rejects these claims and represent themselves as proud Greek nationalists. Therefore, the aim of this study is to examine more closely the potential existence of fascist elements in Golden Dawn's political ideology. In order to address the research objectives an ideational analysis was performed on three main political documents describing the ideology of the Golden Dawn. The theoretical approach of this study is based on various theories on fascism, primarily on Lauri Karvonen's model "the ideological structure of fascism" which contains key characteristics of the fascist ideology. Overall, this study shows that Golden Dawn's ideological documents include several fascist elements significantly linked to Karvonen's model and existing research on fascism. Findings indicate the continued presence of the fascist ideology in modern time, hidden behind a "democratic" facade. This highlights the importance of staying alert with the ideological agendas of extremist parties in order to respond to their future actions.

Key Words: Greece, Golden Dawn, fascism, nationalism, ideology, the ideological structure of fascism, Lauri Karvonen

Abstrakt

Titel: Den moderna fascismens mörka gryning? - *en idéanalys av grekiska Gyllene Grynings ideologiska dokument*

Författare: Jacqueline Apollonia Meleouni

Handledare: Rouzbeh Parsi

Denna studie undersöker ett av Europas mest extrema politiska partier, och det tredje största partiet i Grekland idag - Gyllene Gryning. Media och forskare beskriver ofta partiet som fascistiskt. Likväl avfärdar partiet kategoriskt dessa påståenden och betecknar sig själva som stolta grekiska nationalisterna. Syftet med denna studie är därför att närmare undersöka den potentiella förekomsten av fascistiska element i Gyllene Grynings ideologi. För att kunna fullfölja syftet och svara på frågeställningen har en idéanalys utförts på tre huvudsakliga politiska dokument som framställer Gyllene Grynings ideologi. Det teoretiska ramverket för denna studie baseras på flera fascismteorier, i huvudsak på Lauri Karvonens modell "den fascistiska ideologins struktur" som innehåller centrala karaktärsdrag av den fascistiska ideologin. Sammantaget visar denna studie att Gyllene Grynings ideologiska dokument innehåller ett flertal fascistiska element starkt kopplat till Karvonens modell och befintlig fascismforskning. Resultaten indikerar på den fascistiska ideologins fortsatta närvaro i modern tid, dolt bakom en "demokratisk" fasad. Detta understryker betydelsen av att hålla oss uppdaterade om extremistiska partiers ideologiska agendor för att kunna bemöta deras framtida uttåg.

Nyckelord: Grekland, Gyllene Gryning, fascism, nationalism, ideologi, den fascistiska ideologins struktur, Lauri Karvonen

Förord

Inledningsvis vill jag börja med att hjärtligt tacka min handledare Rouzbeh Parsi. Utan hans ovärderliga hjälp, stöd och engagemang skulle denna studie inte ha slutförts. Därtill vill jag rikta ett stort och ödmjukt tack till Martin Bäckström som korrekturläst detta arbete och bidragit med värdefulla synpunkter. Dessutom vill jag tacka mina vänner Theodoros, Yannis och Irida som har hjälp till att översätta grekiska meningar från studiens empiriska underlag. Slutligen, vill jag främst av allt tacka min tålmodiga och kloka syster Alexandra Björnfot vars närvaro, uppmuntran och kärlek lett mig fram till mållinjen - *σ'αγαπώ αδερφούλα μου.*

Innehållsförteckning

Abstract/Abstrakt

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.2	Begreppsförklaringar.....	3
1.3	Bakgrund.....	4
1.4	Empiriskt underlag	6
2	Tidigare Forskning	8
2.1	Forskning om Gyllene Gryning.....	9
2.2	Fascismen som fenomen	11
3	Metod och teori	14
3.1	Idéanalys.....	14
3.2	Den fascistiska ideologins struktur	16
3.2.1	<i>Överideologi – kärnan i den fascistiska ideologin</i>	17
3.2.2	<i>Negationer – vad fascisterna tog avstånd från</i>	18
3.2.3	<i>Alternativ – vad fascisterna pläderade för</i>	19
3.3	Utmärkande drag i fascismen	20
4	Analys	24
4.1	Överideologi.....	24
4.1.1	<i>Nationalism</i>	24
4.2	Negationer.....	28
4.2.1	<i>Antikommunism</i>	28
4.2.2	<i>Antikapitalism</i>	29
4.2.3	<i>Antiparlamentarism</i>	30
4.2.4	<i>Antiliberalism</i>	31
4.2.5	<i>Antipartikularism</i>	32
4.3	Alternativ.....	33
4.3.1	<i>Korporativism</i>	33
4.3.2	<i>Stark stat</i>	34
4.3.3	<i>Ledarprincip</i>	34
4.3.4	<i>Direkt aktion</i>	35
4.3.5	<i>Likriktning</i>	35
4.3.6	<i>Våld</i>	36
5	Slutdiskussion	37
5.1	Sammanfattning	37
5.2	Diskussion.....	39
	Referensföreteckning	42

1 Inledning

När det idag talas om fascism hänvisas vi ofta till minnena av Mussolinis och Hitlers despotiska och fascistiska regimstyren under mellankrigstiden. Eftersom demokrati, mänskliga rättigheter och människors lika värde är privilegier som Europa har för avsikt att skydda, blev fascismen efter andra världskriget snabbt misskrediterad. Under de senaste åren har dock oron över fascismens återkomst successivt vuxit i takt med att alltfler högerextrema partier lyckats etablera sig på den politiska arenan. På grund av fascismens negativa associationer har dagens framgångsrika högerextrema partier i Europa därför moderniserat sina ideologier och sin image i syfte att undvika den pejorativa fasciststämpeln. Detta har varit nödvändigt då ett öppet deklarerande av en fascistisk ideologi troligtvis skulle försvåra strömmen av potentiella sympatisörer och därmed leda till en utebliven politisk framgång.¹ Om vi förlitar oss helt på hur partier definierar sin egen ideologi är det därmed lätt att få uppfattningen om att det idag inte existerar något europeiskt fascistiskt parti. Men stämmer verkligen detta? Tillhör fascismen enbart ett historiskt förflutet eller är oron över fascismens återkomst befogad?

Mot denna bakgrund intresserar sig den här studien för att undersöka ett distinkt och kontroversiellt fenomen som under de senaste decennierna fått ökad uppmärksamhet inom forskningsfältet - *fascism i nutid*. Oviljan hos högerextrema partier att öppet identifiera sig med den fascistiska ideologin går i synnerhet att koppla till Grekland där minnet av landets inhemska fascistiska militärjunta under 1960- och 1970-talet lever kvar. Minnet av denna impopulära militärdiktatur i Grekland borde ha varit ett tillräckligt skäl för att göra hotet om ett högerextremt folkstyre osannolikt. Trots detta röstade paradoxalt nog 441,018 personer (6.97 procent) i det grekiska valåret 2012 på det högerextrema partiet Gyllene Gryning (grekiska: *Χρυσή Αυγή* -*Chrysi Avgi*),² som idag är Greklands tredje största parti.

¹ Vasilopoulou, Sofia & Halikiopoulou, Daphne. 2015. *The Golden Dawn's 'Nationalist Solution': Explaining the Rise of the Far Right in Greece*. Palgrave Macmillan, s. 2; Arnstad, Henrik. 2013. *Ålskade Fascism: De svartbruna rörelsernas ideologi och historia*. Nordstedts, s. 16-18, 346.

² Vasilopoulou & Halikiopoulou, 2015, s. 2; Psarras, Dimitris. 2014. *The rise of the neo-Nazi Party 'Golden Dawn' in Greece: Neo-Nazi mobilisation in the wake of the crisis*. Rosa Luxemburg Stiftung, s. 7; Ellinas, Antonis A. 2013. "The Rise of Golden Dawn: The new Face of the Far Right in Greece." *South European Society & Politics*, Vol. 18, No. 4, s. 544.

Med detta som underlag avser föreliggande studie undersöka Gyllene Grynings ideologi i syfte att skönja fascistiska idéelement i partiets politiska dokument. För att genomföra studien kommer jag att tillämpa en *idéanalys* i undersökandet av det empiriska materialet och koppla dessa till studiens huvudteori ”*den fascistiska ideologins struktur*”³ av statsvetaren Lauri Karvonen, vilken kommer att kompletteras och berikas av andra fascismteorier. Vidare, i det följande avsnittet kommer studiens syfte och övergripande frågeställning som ligger till grund för undersökningen att preciseras.

1.1 Syfte och frågeställning

Gyllene Gryning är idag ett av det mest extrema partierna i Europa och har i likhet med många andra högerextrema partier en distinkt nationalistisk agenda med stark invandrarfientlig framtoning.⁴ Av forskare och media beskrivs Gyllene Gryning ofta som högerextrema, nazistiska och fascistiska även om partiet självt kategoriskt avfärdar sådana påståenden och istället deklarerar sig som stolta grekiska nationalister.⁵

Hur medlemmar av Gyllene Gryning agerar offentligt eller privat intresserar sig inte detta arbete för. Snarare avser denna studie att med hjälp av en idéanalys undersöka hur Gyllene Grynings ideologi förhåller sig till fascistiska idéelement utifrån partiets tre huvudsakliga ideologiska dokument. Dessa tre dokument betecknas och redogör för partiets (1) ideologi, (2) identitet, och (3) politiska positioner och kommer i denna studie att gå under samlingsnamnet ”ideologidokument”. Det bör här understrykas att avsikten inte är att dogmatiskt fastslå om Gyllene Gryning är ett fascistiskt eller icke-fascistiskt parti. Snarare avser studien att undersöka huruvida det förekommer ett ideologiskt *släktskap* mellan fascism och Gyllene Gryning utifrån ideologidokumentens innehåll för att på så sätt styrka studiens hypotes om att fascistiska idéelement inte enbart tillhör ett historiskt förflutet. För att genomföra undersökningen kommer materialets innehåll att jämföras med diverse fascismteorier med betoning på Karvonens modell, *den fascistiska ideologins struktur*, som utgör studiens huvudteori. Denna modell omfattar tre viktiga begrepp vilka beskriver de centrala karaktärsdragen i den fascistiska ideologin under mellankrigstiden i Europa.

³ Karvonen, Lauri. 1990. *Fascismen i Europa*. Studentlitteratur, s. 17.

⁴ Ellinas, 2013, s. 543, 560.

⁵ Psarras, Dimitris. 2012. *Η Μαύρη Βίβλος της Χρυσής Αυγής* [engelska: *The Black Book of Golden Dawn*]. Polis, s. 250-251; Arnstad, 2013, s. 346.

Det första begreppet i denna modell, *överideologi*, beskriver den fascistiska ideologins bärande kärna – nationalism. Det andra begreppet, *negationer*, innesluter vad fascisterna tog avstånd från. Slutligen redogör det tredje begreppet, *alternativ*, för vad fascisterna pläderade för. Dessa begrepp kommer att redogöras för mer djupgående i studiens teoriavsnitt (se kapitel 3). Utöver Karvonens modell tillämpar studien övriga fascismteorier i syfte att berika arbetet med ytterligare förklarande karaktärsdrag av fascism som inte ingår i studiens huvudteori. Kombinationen av dessa teorier anses kunna bidra till en bredare förståelse av potentiella fascistiska element i Gyllene Grynings ideologidokument.

Den övergripande frågeställningen som driver min undersökning framåt formulerar jag därmed på följande sätt: *Vilka fascistiska inslag går att uttyda i Gyllene Grynings ideologi utifrån partiets ideologidokument?* För att besvara frågeställningen kommer jag att granska förhållandet mellan Gyllene Grynings ideologi och Karvonens tre centrala begrepp: överideologi, negationer och alternativ.

1.2 Begreppsförklaringar

För att understryka hur denna studie väljer att tolka en del återkommande begrepp presenteras här en kortfattad förklaring på några centrala begrepp: (1) *ideologi*, och (2) *fascism/nazism*.

Begreppet *ideologi* betyder ”läran om idéer” och kan betraktas som en uppsättning grundtankar berörande samhället och politiken.⁶ Att vara anhängare av en ideologi innebär vidare enligt idéhistorikern Sven-Eric Liedman att ”man accepterar dess verklighetsbeskrivning, delar dess grundläggande värderingar och stöder dess handlingsprogram.”⁷

Härtill kommer *fascism* och *nazism* i stort sett förstås som utbytbara begrepp. Mer konkret betraktar jag nazismen som en underkategori av fascismen, det vill säga, en del av fascism men inte tvärtom. Dock är jag medveten om att begreppen även kan användas separat då det finns ett antal skillnader mellan de två ideologierna.⁸ Emellertid kommer dessa skillnader inte att beröras i denna studie då det inte utgör någon relevans för studiens grundläggande syfte.

⁶ Bergström, Göran & Boréus, Kristin. 2012. *Textens makt och mening: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur, tredje upplagan, s. 139-142.

⁷ Liedman, Sven-Eric. *Ideologi*. Nationalencyklopedin. Hämtad 2016-05-26 från: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ideologi>.

⁸ För den som mer djupgående vill läsa om skillnaden mellan fascism och nazism rekommenderas Weber, Eugen. 2004. ”Extract from Varieties of Fascism”, ingår i: Griffin, Roger & Feldman Matthew (red.), *The Nature of Fascism*. Routledge, s. 76-80.

1.3 Bakgrund

Då denna studie behandlar fascism i nutid är det relevant att kortfattat belysa ideologins historiska rötter som främst leder till mellankrigstidens två fascistiska kärnländer, Italien och Tyskland.⁹ Den italienska fascismen och den tyska nazismen är de enda länderna där fascismen lyckats bilda en regering och få historisk betydelse vilket bidragit till att många forskare reserverat termen fascism till regimerna i just dessa två länder, främst Italien. Efter dessa fascistiska regimstyrens nedgång efter andra världskriget har det därför uppstått oenighet om huruvida begreppet fascism kan återtillämpas för att beskriva andra auktoritära styren.¹⁰

I samband med detta är det relevant att klargöra att Gyllene Gryning som partipolitiskt fenomen inte uppstod ur ett politisk vakuum, utan har likt de flesta ideologier byggts utifrån en rad existerande idéer och externa influenser. Partiets ideologi, struktur och framväxt kan bland annat kopplas till landets två långvariga, diktatoriska och fascistiska styren.¹¹ Den första diktaturen leddes av den fascistiska¹² diktatorn Ioannis Metaxas som grundade den så kallade ”Fjärde Augustiregimen”¹³ (1936-1941). Den andra diktaturen leddes av Georgios Papadopoulos, ledare för den grekiska militärjuntan (1967-1974).¹⁴

⁹ Fascismen uppstod, något förenklat, på Piazza San Sepolcro i Milano den 23 mars år 1919 då rörelsen *Fasci italiani di combattimento* (det Italienska kampförbundet) grundades under Mussolinis ledning. Tre år efter mötet i Milano blev Mussolini regeringschef och 1926 påbörjade Mussolini att etablera en fascistisk diktatur. Fascismen spreds snabbt över världen, och inspirerade bland annat Hitlers nazistregim. Några skillnader mellan dessa två styren var att Mussolini strävade efter att skapa en totalitär stat och var mer inriktad på staten, medan Hitler strävade efter att skapa en rasren och auktoritär stat där alla judar skulle elimineras från Tyskland och var mer inriktad på folket. Följaktligen, var antisemitismen mer framträdande i den tyska nazismen i jämförelse med den italienska fascismen som förvisso under senare tid inspirerades av nazismens antisemitism. Se Passmore, Kevin. 2002. *Fascism: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, s. 10, 51, 116; Mann, Michael. 2004. *Fascist*. Cambridge University Press, s. 9. För mer läsning om den italienska fascismen och tyska nazismen rekommenderas Payne, Stanley G. 1980. *Fascism: Comparison and Definition*. University of Wisconsin Press.

¹⁰ Scholtzseck, Joachim. 2012. ”Fascism – National Socialism – Arab ”Fascism”: Terminologies, Definitions and Distinctions”. *Die Welt des Islams*, Vol. 52, No. 3/4, s. 254-255; Allardyce, Gilbert. 1979. ”What Fascism Is Not: Thoughts on the Deflation of a Concept”. *The American Historical Review*, Vol. 84, No. 2, s. 370.

¹¹ Angouri, Jo & Wodak, Ruth. 2014. ”They became big in the shadow of the crisis’: The Greek success story and the rise of the far right.” *Discourse & Society*, Vol. 25, No. 4, s. 543.

¹² Det bör nämnas att inte alla historiker är överens om att Metaxas och hans regim var fascistiska. Se Kallis, Aristotle. 2010. ”Neither Fascist nor Authoritarian: The 4th of August Regime in Greece (1936-1941) and the Dynamics of Fascistisation in 1930s Europe.” *East Central Europe*, Vol. 27, No. 2/3, s. 303.

¹³ Namnet på regimen är uppkallat efter den dagen då Metaxas 1936 genomförde en statskupp.

¹⁴ Återinförandet av demokratin efter militärjuntans fall 1974 resulterade i att samtliga juntaledare dömdes till livsstraff. År 1984, när Papadopoulos fortfarande hölls fängslad etablerade han Nationella Politiska Unionen (grekiska: *Εθνική Πολιτική Ένωσις - Ethniki Politiki Enosis*, EPEN) med syfte att rekrytera och alstra framtida högerextrema ledare i Grekland. I fängelset träffade Papadopoulos Gyllene Grynings nuvarande ledare Nikolaos Michaloliakos som enligt en rapport blev utvald av Papadopoulos att leda ungdomssektionen av EPEN. Uppgifterna har dock inte bekräftats från Papadopoulos och Michaloliakos. Se Ellinas, 2013, s. 546; Bistis, George. 2013. ”Golden Dawn or Democratic Sunset: The Rise of the Far Right in Greece.” *Mediterranean Quarterly*, Vol. 24, No. 3, s. 43-44. För mer information om de två diktaturerna se exempelvis Anastasakis, Othon Evangelos. 1992. *Authoritarianism in 20th century Greece: ideology and education under the dictatorship of 1936 and 1967*. London School of Economics and Political Science.

Gyllene Gryning startade som en nationalsocialistisk tidskrift 1980 av tidigare medlemmar av ett nyfascistiskt parti¹⁵ och bildades formellt som parti 1983 av den nuvarande ledaren Nikolaos Michaloliakos men förblev politiskt inaktivt fram till början av 1990-talet. Anledningen till denna inaktivitet berodde delvis på att Michaloliakos under denna period även var aktiv som ledare i ungdomssektionen av Nationella Politiska Unionen (grekiska: *Εθνική Πολιτική Ένωση* - *Ethniki Politiki Enosis*, EPEN) som grundades 1984 av den tidigare juntaledaren Papadopoulos (se fotnot 14). På grund av interna schismer och oenigheter lämnade Michaloliakos emellertid partiet och återupptog sin verksamhet med Gyllene Gryning som 1994 deltog i sitt första val, dock med mycket marginella framgångar.¹⁶ Genom att bilda allians med andra högerextrema grupper lyckades Gyllene Gryning likväl stärka sin politiska position. Med sin starka invandrarfientliga retorik vann partiet 2010 för första gången gehör i det lokala valet med 5,29 procent av väljarrösterna. Två år senare fick partiets stora genombrott med cirka sju procent av rösterna, vilket resulterade i 18 mandat i det grekiska parlamentet.¹⁷

Trots att partiet öppet tar avstånd från nazistiska och fascistiska kopplingar har välkända medlemmar från Gyllene Gryning uttryckt beundran för både Hitler och den fascistiska diktatorn Metaxas.¹⁸ Därtill visar Gyllene Grynings partiemblem tydliga likheter med det nazistiska hakkorset och anhängare av partiet har dessutom gjort sig kända för att offentligt göra nazistiska hälsningar och använda fascistiska slogans.¹⁹ Därutöver är Gyllene Gryning, till skillnad från deras föregångare Folklig Ortodox Samling²⁰ (grekiska: *Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός* - *Laikos Orthodoxos Synagermos*, hädanefter LAOS) ökända för sin aggressiva och våldsbenägna karaktär.

¹⁵ Det äldre nyfascistiska partiet kallades "Fjärde Augustipartiet" och grundades av unga nationalisterna 1965 med Konstantinos Plevris som självutnämnd ledare. Partiet förhärskade antidemokratiska och ultranationalistiska ideal och drömde om återkomsten av den grekiska civilisation som upprättades av den fascistiska diktatorn Metaxas. Se Psarras, 2012, s. 35; Georgiadou, Vassiliki. 2013. "Right-Wing Populism and Extremism: The Rapid Rise of "Golden Dawn" in Crisis-Ridden Greece", ingår i: Melzer, Ralf & Serafin, Sebastian (red.), *Right-Wing Extremism in Europe*, Friedrich-Ebert-Stiftung, s. 85.

¹⁶ Ellinas, 2013, s. 547-548; Bistis, 2013, s. 43; Vasilopoulou & Halikiopoulou, 2015, s. 17.

¹⁷ Angouri, & Wodak, 2014, s. 543; Ellinas, 2013, s. 548.

¹⁸ Migkos, Vasileios. 2013. "The Rise of the Golden Dawn Right Wing Extremism in Greece." *Economic & Political Weekly*, Vol. 48, No. 50, s. 18; Vasilopoulou & Halikiopoulou, 2015, s. 57.

¹⁹ Toloudis, Nicholas. 2014. "The Golden Dawn: The Financial Crisis and Greek Fascism's New Day." *New Labor Forum*, Vol. 23, No. 1, s. 39; Ellinas, 2013, s. 547; Kapetanyannis, Vassilis. 1995. "Neo-Fascism in Modern Greece", ingår i: Cheles, Luciano; Ferguson, Ronnie; Vaughan, Michalina, (red.), *The Far Right in Western & Eastern Europe*, Longman Publishing Group, s. 138.

²⁰ Innan Gyllene Grynings markanta framväxt utgjorde partiet LAOS Greklands högerextrema politik vilken förblev splittrad i över trettio år efter militärjuntas fall. LAOS grundades 2000 av den konservativa ledaren Georgios Karatzaferis och fick 2007 för första gången mandat i det grekiska parlamentet. Trojkan bestående av Internationella Valutafonden (IMF), Europeiska Centralbanken (ECB), och EU-kommissionen beviljade 2010 Greklands ansökan om ett nödlån som knöts till tre memorandum under uppsyn av Trojkan. På grund av det grekiska partisystemets kollaps tillsammans med den ekonomiska krisen förlorade LAOS sitt väljarstöd när partiet godtog Trojkans första räddningspaket. LAOS ingick senare i Loukas Papadimos koalitionsregering som förhandlade om Trojkans andra räddningspaket. Till skillnad från LAOS är Gyllene Gryning starkt emot räddningspaketen vilket i sin tur öppnade en politisk möjlighet för Gyllene Gryning att få starkt politiskt inflytande under en period av ekonomisk ruiner och internationell press. Se Bistis, 2013, s. 35-36, 42; Ellinas, 2013, s. 547; Toloudis, 2014, s. 41-42.

Partiets talesman Ilias Kasidiaris attackerade exempelvis två meningsmotståndare under grekisk direktsändning under 2012 vilket resulterade i att partiets popularitet paradoxalt nog ökade.²¹ Därtill har Gyllene Gryning, ofta i samarbete med polisen, organiserat en rad våldsamma angrepp mot invandrare, etniska minoriteter, homosexuella och politiska motståndare. I linje med detta har partiets ledare, Michaloliakos, även förespråkade att placera landminor vid landets gränser som ett sätt att hantera invandringen.²² Ytterligare ett exempel som illustrerar partiets våldsbejakande karaktär är mordet på den antifascistiska rap-artisten Pavlos Fyssas, även känd som Killah P, utfört av en medlem under september 2013. Trots dessa våldsamma och fientliga uppträdanden porträtterar sig partiet som en heroisk rörelse som ersatt statens roll och funktion genom att rädda folket och den grekiska identiteten under nationell kris. Exempelvis framhäver partiet mycket ofta sitt sociala arbete vilket dock enbart är riktat till medlemmar av den renodlade grekiska rasen där partiet bland annat erbjuder eskort för äldre, delar ut mat till behövande samt donerar grekiskt blod till andra greker.²³

Idag hålls en rättegång mot ett flertal medlemmar av Gyllene Gryning inklusive ledaren, anklagade för att ha bedrivit en kriminell organisation kopplat till mord, misshandel, utpressning och penningtvätt.²⁴ Förhandlingarna i rättegången pågår än idag och är avgörande för Gyllene Grynings framtid som politiskt parti.

1.4 Empiriskt underlag

Det empiriska underlaget som ligger till grund för studiens analys utgörs av Gyllene Grynings tre huvudsakliga ideologiska dokument som betecknas och redogör för partiets (1) ideologi, (2) identitet och (3) politiska positioner. På partiets officiella²⁵ hemsida finns samtliga dokument tillgängliga på originalspråk (grekiska) i html-format. Det första dokumentet, *ideologi*, finns dessutom tillgängligt som pdf-fil. De två sistnämnda dokumenten, *identitet* och *politiska positioner*, finns även tillgängliga på engelska i html-format på två av partiets internationella²⁶ hemsidor (XA Ameriki och Golden Dawn International Newsroom).²⁷

²¹ Ellinas, Antonis A. 2015. "Neo-Nazism in an Established Democracy: The Persistence of Golden Dawn in Greece." *South European Society and Politics*, Vol. 20, No. 1, s. 5; Sotiris, Panagiotis. 2013. "The Dark Dawn of Greek Neo-Fascism." *Overland*, No. 210, s. 34.

²² Sotiris, 2013, s. 34; Toloudis, 2014, s. 42; Psarras, 2012, s. 118-122.

²³ Vasilopoulou & Halikiopoulou, 2015, s. 4-5, 19, 29, 62; Sotiris, 2013, s. 34; Ellinas, 2015, s. 1.

²⁴ Vasilopoulou & Halikiopoulou, 2015, s. 4.

²⁵ Gyllene Grynings officiella hemsida: <http://www.xryshaygh.com/home>.

²⁶ Gyllene Grynings internationella hemsidor: <https://xaameriki.wordpress.com> och <http://golden-dawn-international-newsroom.blogspot.se>.

²⁷ Dokumentet om partiets *identitet* finns i den engelska versionen tillgängligt på båda hemsidorna medan dokumentet om partiets *politiska positioner* enbart finns tillgängligt på Golden Dawn International Newsroom:s hemsida.

Valet av dessa dokument bygger dels på att de är de senaste tillgängliga, dels på att materialets innehåll presenterar Gyllene Grynings självbild, värderingar, samt mål kring hur de vill förändra den rådande samhällsordningen på ideologisk grund. Detta bedömer jag som mycket lämplig information för att uppfylla studiens syfte och besvara studiens övergripande frågeställning. I min analys kommer jag främst att utgå från de två dokument som finns tillgängliga på engelska då jag trots min grekiska tvåspråkighet bedömer mina engelska läskunskaper som bättre. Sammantaget kommer jag därmed i analysdelen att undersöka ett dokument som är skrivet på grekiska (pdf-fil) och två dokument som är skrivna på engelska (html-filer). Det bör dock poängteras att jag grundligt gått igenom samtliga dokument på originalspråk och kompletterat dessa för att därigenom stärka tillförlitligheten av studiens analys. Utvalda citat från dokumenten kommer i analysen att återges på engelska vilket innebär att citat från det grekiska dokumentet kommer att utgå från en egen översättning från grekiska till engelska.

Det första dokumentet²⁸ om partiets *ideologi* är 16 sidor långt och innehåller, utöver information om partiets politiska idéer och målsättningar, bilder och citat från bland annat partiets ledare Michaloliakos. I det andra dokumentet²⁹ om partiets *identitet* ställer partiet upp tolv principer som måste godkännas av den person som vill klassificeras som anhängare av Gyllene Gryning. Det tredje dokumentet³⁰ behandlar partiets *politiska positioner* där partiet tar ställning i ett antal politiska ämnesområden som exempelvis arbetslöshet, invandring och utbildning. Då dessa tre dokument behandlar olika typer av information bör det även tas hänsyn till att deras innehåll, struktur och omfång skiljer sig åt. Dessa variationer är dock negligerbara för studiens grundläggande syfte. Dokumenten kommer istället att undersökas utifrån samma premisser då de inbegriper information om partiets *ideologiska* positioner vilket utgör relevans för studiens övergripande syfte och frågeställning. Hädanefter kommer dessa tre dokument, som tidigare nämnt, att gå under samlingsnamnet ”ideologidokument”.³¹

Material om partiets ideologi skulle även kunna undersökas utifrån andra underlag såsom debatter, intervjuer eller bloggar vilket säkerligen hade kunnat bidra till fler nyanser av partiets ideologiska positioner. För att utvidga forskningen inom detta

²⁸ Gyllene Gryning. 2012. *Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse* [grekiska: *Χρυσή Αυγή - Ένα κίνημα ιδεολογικό*]. Hämtad: 2016-03-13 från: <http://www.xryshaygh.com/assets/files/ideologia.pdf>.

²⁹ Gyllene Gryning. *Positioner: identitet* [grekiska: *Θέσεις – ταυτότητα*]. Hämtad: 2016-03-13 från: <http://golden-dawn-international-newsroom.blogspot.se/p/our-identity.html> och <https://xaameriki.wordpress.com/the-manifesto-of-golden-dawn/>.

³⁰ Gyllene Gryning. *Positioner: politiska positioner* [grekiska: *Θέσεις - πολιτικές θέσεις*]. Hämtad: 2016-03-13 från: <http://golden-dawn-international-newsroom.blogspot.se/p/the-program-of-golden-dawn.html>.

³¹ Att jag i denna studie valt att tillämpa detta samlingsnamn utesluter inte möjligheten att beteckna dokumenten på ett annat sätt. I den engelska versionen refereras exempelvis det andra dokumentet, *identitet*, som partiets manifest medan andra grekiska forskare och Gyllene Gryning experter betecknar det första dokumentet, *ideologi*, som partiets manifest. Det tredje dokumentet, *politiska positioner*, refereras därtill i den engelska versionen som partiets politiska program. Denna studie kommer dock inte att undersöka dokumenten separat och tillämpar därför ett samlingsnamn.

fält vore därför en liknande studie utifrån ovannämnt empiriskt underlag, i min mening, mycket intressant och relevant. Dock, kommer denna studie avgränsa sig till att undersöka Gyllene Grynings ideologi utifrån partiets formella kanaler då dessa förmedlar partiets antagna agenda och ideologi mer direkt.

Vidare är källkritik mot det empiriska underlaget viktigt att betona då ideologidokumentet inte representerar hur partiet agerar i praktiken. Därför är det relevant att betona att materialet inte bör betraktas som heltäckande för partiets ståndpunkter då deras faktiska beteenden exkluderas från materialets karaktär. Därutöver syftar offentliga politiska dokument bland annat till att locka fler väljare genom att polera partiets profil och skrivs därför ur en retorisk vinkel som forskare bör vara medvetna om. På grund av taktiska överväganden kan ett parti därmed välja att medvetet mörka en rad politiska mål och kärnintressen vilket riskerar att ge en förvrängd bild av vad partiet står för på ideologisk grund. Genom att söka efter begrepp som är empiriskt anknutna till den fascistiska ideologin utifrån studiens teoretiska ramverk kommer dock den idéanalytiska metoden för denna studie möjliggöra en undersökning av dolda fascistiska element utifrån materialet. Vidare bör det understrykas att partipolitiska publikationer inte nödvändigtvis avspeglar vad en hel väljarkår eller vad alla medlemmar av ett parti anser, vilket innebär att det kan finnas interna oenigheter i Gyllene Grynings agenda. Detta utgör dock inget problem för denna studie då syftet med detta arbete är att granska innehållet av ideologidokumentet. Med andra ord utgör inte graden av intern partipolitisk konsensus det centrala utan snarare *vad* som faktiskt skrivs. En möjlig begränsning med det empiriska underlaget är att ett av dokumenten, som tidigare nämnt, enbart finns tillgängligt på grekiska vilket innebär att personer som inte behärskar språket kan ha svårt för att ta del av innehållet. För att stärka studiens analys och få en så optimal översättning som möjligt har jag därför rådfrågat tre andra grekisktalande personer och dessutom varit mycket noggrann i urvalet av citat.

Med detta vill jag understryka att denna studie, liksom andra vetenskapliga undersökningar, bygger på ett antal urval som onekligen påverkas av forskarens subjektiva preferenser. Studien är med andra ord inte uttömmande, vilket arbetet inte heller gör anspråk på att vara. Med dessa avgränsningar och val av empiriskt underlag bedömer jag dock att studien kommer att kunna bidra med nya insikter och reflektioner.

2 Tidigare Forskning

I detta kapitel kommer tidigare forskning som finns om Gyllene Gryning och fascism som fenomen att presenteras vilket kommer att följas upp med en redogörelse för studiens bidrag till forskningsfältet. Det bör understrykas att avsnittet inte ger en fullständig översikt över Gyllene Gryning och fascism utan belyser snarare ett selektivt urval av de trender inom forskningen som utgör relevans för studiens syfte.

2.1 Forskning om Gyllene Gryning

Tillgänglig forskning om Gyllene Gryning utgörs i huvudsak av vetenskapliga artiklar som främst behandlar orsaken till partiets framväxt och dess väljarprofil³² och i mindre utsträckning partiets ideologiska kopplingar till fascism, något som ytterligare motiverar studiens val av forskningsinriktning. Värt att framhålla är att forskning om Gyllene Gryning successivt vuxit efter partiets genombrott under valet 2012 och att samtliga artiklar som påträffats i efterforskningen publicerats efter partiets inträde i det grekiska parlamentet. Detta antyder att forskningen om partiet är relativt ung i sin karaktär.

Vidare, när det teoretiseras kring orsakerna till Gyllene Grynings framväxt brukar den ekonomiska krisen ofta lyftas fram som en bidragande faktor,³³ vilket jag delvis instämmer med. Problemet med denna förklaringsmodell är dock att den i min mening försummar Greklands historia av högerextremism innan och efter militärjuntans fall vilket sannolikt också kan vara en bidragande faktor till varför dessa influenser levtt kvar i landet. Ytterligare ett problem från tidigare teorier är att dessa inte tillräckligt kan förklara varför högerextrema partier i exempelvis Spanien och Portugal, som befinner sig i en liknande ekonomisk kris, inte fått samma genombrott som i Grekland. Även Elias Dinas et al. menar i en studie³⁴ att Gyllene Grynings framgång inte enbart kan förklaras utifrån ”demand”-faktorn. Det vill säga det skenbara behovet

³² Se exempelvis Papasarantopoulos, Petros. 2012. ”To Big Bang της Χρυσής Αυγής” [engelska: Golden Dawn’s Big Bang]. *Books Journal*, Vol. 23; Ellinas, 2013; Migkos, 2013; Bistis, 2013; Angouri & Wodak, 2014; Toloudis, 2014; Koronaiou, Alexandra; Lagos, Evangelos; Sakellariou, Alexandros; Kymionis, Stelios; Chiotaki-Poulou, Irini. 2015. “Golden Dawn, austerity and young people: The rise of fascist extremism among young people in contemporary Greek society.” *The Sociological Review*, Vol. 63, Supplement 2; Dinas, Elias; Georgiadou, Vassiliki; Konstantinidis, Iannis; Rori, Lamprini. 2016. “From Dusk to Dawn: Local party organization and party success of right-wing extremism.” *Party Politics*, Vol. 22, No. 1.

³³ Se exempelvis Angouri & Wodak 2014; Kulukundis, Elias. 2014. “Greece: The Open Circle.” *Mediterranean Quarterly*, Vol. 25, No. 3.

³⁴ Dinas; Georgiadou; Konstantinidis; Rori, 2016.

av ett främlingsfientligt parti under en ostadig ekonomisk kris, även om detta varit en signifikant orsak till partiets framväxt. Istället diskuterar studien ”supply”-faktorns relevans, det vill säga vad partiet erbjuder och menar att Gyllene Gryning dragit nytta av det politiska systemets kollaps. Genom sin gräsrotsverksamhet har partiet till exempel lyckats erbjuda ett skydds nät vilket bidragit till en medverkan på den politiska arenan. I samma studie diskuteras kortfattat partiets ideologiska karaktär som enligt studiens forskare blottlägger en ultranationalistisk och främlingsfientlig karaktär med tydliga rasistiska tendenser.

I linje med detta menar en av de mest citerade akademikerna inom detta forskningsfält, professorn Antonis A. Ellinas, att Gyllene Gryning är ett nynazistiskt politiskt parti då de med sin ideologi öppet ger uttryck för en rasistisk och biologisk form av nationalism. Att Gyllene Gryning dessutom öppet tillkännager sin rasistiska ideologi gör enligt Ellinas partiet unikt i jämförelse med andra nazistiska partier där rasistiska agendor snarare döljs. Ellinas hävdar därutöver att Gyllene Gryning präglas av sin antisystemiska, antisemitiska och antikommunistiska politik samt dess hierarkiska struktur där ledaren nästintill har oinskränkt auktoritet.³⁵ Detta kan anknytas till Dimitris Psarras resonemang, Greklands främste expert på Gyllene Gryning, som menar att partiet enbart bör betraktas som en nationalsocialistisk organisation och inte som en högerextremistisk eller fascistisk grupp.³⁶

Andra forskare menar dock att Gyllene Gryning är fascistiska vilket ofta kopplas till hur partiet agerar i praktik snarare än till partiets ideologi.³⁷ Det finns dock undantag, exempelvis i en studie³⁸ lett av en forskargrupp från Panteionuniversitetet undersöktes orsakerna till varför unga människor mellan 18-25 år sympatiserar med partiet. Studien pekar på att unga sympatisörer till hög grad identifierar sig med Gyllene Grynings ideologi vilket innebär att partiets framväxt inte enbart kan förklaras av motståndet till den ekonomiska krisen och de känslor av hopplöshet som skapats hos ungdomen. Studien pekar vidare på att partiet värnar om sin relation till ungdomar vilket anknyts till den historiska fascismen som enligt forskning ofta upphöjde ungdomen som ansågs symbolisera den nya nationella pånyttfödelsen.³⁹ Med utgångspunkt i historikern Roger

³⁵ Ellinas, 2013, s. 549-552.

³⁶ Psarras, 2014, s.22.

³⁷ Se exempelvis Hallinan, Conn M. & Mistillis, Kia. 2015. ”Greece: Fascists at the Gate.” *International Policy Digest*, Vol. 2, No. 3. Panagiotis, 2013; Toloudis, 2014.

³⁸ Koronaiou; Lagos; Sakellariou; Kymionis; Chiotaki-Poulou, 2015.

³⁹ Se exempelvis Richard, Lionel. 1999. *Ναζισμός και Κουλτούρα* [engelska: *Nazism and Culture*]. Astarti, s. 244; Mann, 2004, s. 26, 87-88, 105.

Griffins teori menar studien att Gyllene Grynings ideologi ger uttryck för fascism då partiet bland annat menar att nationen är skadad och i behov av radikal förändring.

Ytterligare forskning berörande Gyllene Gryning har bedrivits av professorerna Sofia Vasilopoulou och Daphne Halikiopoulou. I deras bok⁴⁰ söker de förklara Gyllene Grynings framväxt genom att förstå partiets ideologi, strategi och väljarprofil. Med utgångspunkt i Griffins (likt ovannämnd studie) och sociologen Michael Manns teoribyggen menar de att Gyllene Gryning förblir det parti med störst fascistisk utsikt bland de nuvarande högerextrema partierna i Europa. De menar att partiet genom skicklig retorik lyckats utnyttja grekernas frustration mot staten genom att erbjuda en ”nationell lösning”. Vasilopoulou och Halikiopoulou menar att Gyllene Gryning uppfyller Manns kriterium för vad som kännetecknar fascism och kopplar partiets retorik till Griffins två typiska fascistiska myter om att samhället har förfallit och därför är i behov av en nationell pånyttfödelse. Denna forskning har i synnerhet varit mycket användbar för denna studie då Vasilopoulou och Halikiopoulou tillämpar två av de teoretiker som även denna studie kommer att använda som teoretiska utgångspunkter. Det blir därmed intressant att undersöka om liknande kopplingar kan dras i denna studie.

Slutligen har den internationella människorättsorganisationen Human Rights Watch i en rapport⁴¹ kopplat våldet mot invandrare i Grekland med Gyllene Grynings politiska aktiviteter. Även en rapport⁴² från den grekiska ombudsmannen pekar på en kraftig ökning av angrepp mot invandrare vilket kopplas till Gyllene Grynings våldsamma profil och främlingsfientliga retorik.

2.2 Fascismen som fenomen

Forskningen om fascism är ett till synes obegränsat studiefält vilket har genererat en uppsjö av motstridiga och divergerande definitionsförsök till begreppets egentliga innebörd. Bland forskare har det varit svårt att nå konsensus om en vedertagen definition av begreppet fascism. Istället anpassas termen beroende på vem som tillfrågas.⁴³ En del forskare menar till och med att ordet fascism är oanvändbart och bör avskaffas då

⁴⁰ Vasilopoulou & Halikiopoulou, 2015.

⁴¹ Human Rights Watch. 2012. *Hate on the Streets: Xenophobic Violence in Greece*.

⁴² Ombudsman. 2013. *Το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα και η αντιμετώπισή του* [engelska: *The Phenomenon of Racial Violence in Greece and its Treatment*].

⁴³ Wodak, Ruth & Richardson, John. 2013. *Analysing Fascist Discourse. European Fascism in Talk and Text*. Routledge, s. 5; Passmore, 2002, s. 12.

begreppet ofta används i fel sammanhang vilket skapar missledande associationer.⁴⁴ Exempelvis hävdade historikern Gilbert Allardyce redan 1979 att det är meningslöst att söka hitta en tillfredställande definition av fascism som enligt honom är den mest missbrukade termen i människans politiska vokabulär.⁴⁵

Vidare, för att exemplifiera oenigheten om begreppet inom forskningsfältet menar exempelvis professorn Roger Eatwell att det är viktigt att göra en distinktion mellan fascism som: (1) en regim, (2) en rörelse, och (3) en ideologi. Fascismforskning har tidigare främst fokuserat på de två första punkterna, men i modern tid har fascism alltmer blivit definierad som en ideologi.⁴⁶ Under en lång tid vägrade akademiker att erkänna fascismen som en ideologi och det var inte förrän under 1980-talet som en del forskare började definiera den fascistiska ideologin utifrån en gemensam kärna.⁴⁷ Den marxistiska förklaringen till fascism har dessutom länge varit förekommande och bygger på en doktrin där fascismen betraktas som en motreaktion mot kapitalismen.⁴⁸ Dock, i linje med historikern Lena Berggren delar jag inte den marxistiska uppfattningen då jag upplever en sådan doktrin alltför reduktionistisk som definitionsgrund.⁴⁹ Istället ansluter jag mig i denna studie till den nutida fascismforskningen som betraktar fascism som en tydlig politisk ideologi och hävdar vidare att vår förståelse av fascism kan förklaras genom att undersöka dess *ideologiska* innehåll.

Inom ramen för den fascistiska ideologin har forskare omfattat negationer i sina försök att definiera fascism, det vill säga genom att förklara vad fascism tog avstånd från. Sociologen Juan Linz beskriver fascism exempelvis som antiliberal, antikommunistisk, antiproletär och antiparlamentarisk.⁵⁰ I linje med Linz är de flesta forskare eniga om att fascismen till sin natur är antiparlamentarisk. Dock menar professorn Kevin Passmore att fientlighet mot demokratin inte är ett nödvändigt element i fascism när det kommer till en analys av nutida rörelser. Snarare strävar nutida högerextrema grupper efter en ”alternativ demokrati” med ambitionen att skapa en etnisk homogen demokrati.⁵¹ Vidare, i syfte att kunna formulera en allmängiltig

⁴⁴ Paxton, Robert O. 2004. *The Anatomy of Fascism*. Alfred A. Knopf, s. 8, 20.

⁴⁵ Allardyce, 1979, s. 388.

⁴⁶ Eatwell, Roger. 1996. "On defining the 'Fascist Minimum': The centrality of ideology." *Journal of Political Ideologies*, Vol. 1, No. 3, s. 304.

⁴⁷ Kallis, Aristotle A. 2002. *The fascism reader*. London: Routledge, s. 145.

⁴⁸ Passmore, 2002, s. 14-17.

⁴⁹ Berggren, Lena. 2002. "Den svenska mellankrigsfascismen - ett ointressant marginalfenomen eller ett viktigt forskningsobjekt?" *Historisk tidskrift*, s. 428.

⁵⁰ Linz, Juan J. 1976. "Some Notes Toward a Comparative Study of Fascism in Sociological Historical Perspective", ingår i: Laqueur, Walter, (red.), *Fascism: A Reader's Guide*. University of California Press, s. 12.

⁵¹ Passmore, 2002, s. 90.

definition av fascism har andra forskare sökt inringa fascismens gemensamma nämnare. Ett antal centrala ideologiska inslag hos fascistiska rörelser som har identifierats är till exempel: militarism, syndikalism, estatism, nationalism, våld, ultranationalism, korporativism, idealism, romantik, och mystik. Därtill är det bland forskare vanligt att tala om fascism som en ”holistisk tredje väg” oavhängig traditionell höger- och vänsterskalan.⁵² Professorn Robert O. Paxton skriver därtill att vi i framtiden inte bör förvänta oss att fascismen alltid kommer att likna klassisk fascism. Istället menar Paxton att fascismen är rörlig och anpassar sig till sin egen tid och kontext vilket implicerar på att fascistiska kopplingar som vi känner dem idag kommer att förändras.⁵³ För att citera Paxton menar han följaktligen att ”vi har inte sett det sista av fascismen – möjligen av ordet, men inte fenomenet.”⁵⁴

Sammantaget tycks forskning om Gyllene Grynings ideologiska kopplingar till fascism fortfarande vara relativt outforskad i det akademiska fältet, trots att partiet efter sitt genombrott förefaller ha fått mer uppmärksamhet ur ett vetenskapligt perspektiv. Tillgänglig forskning om partiet berör i huvudsak orsakerna till Gyllene Grynings framväxt och hur partiets väljarprofil ser ut, men ägnar bara ett marginellt utrymme för partiets ideologi. Det tycks dessutom finnas en markant brist på svensk forskning om Gyllene Gryning som partipolitiskt fenomen, vilket gör forskning om detta ämne relevant för att utöka förståelsen från fler perspektiv. Denna studie kan dessutom betraktas som ett bidrag till forskningsfältet ur ett svenskt perspektiv då studien bland annat undersöker ett dokument skrivet på grekiska. Detta kan leda till en bredare förståelse för vad Gyllene Gryning som högerextremt parti företräder på ideologisk grund i ett annat land än det forskningen hittills belyst.

Forskningsmässigt avser denna studie därmed täcka forskningsgapet om Gyllene Gryning genom att inkorporera tidigare forskning och mer djupgående undersöka fascistiska element i partiets ideologidokument utifrån ett flertal fascismteorier och i huvudsak utifrån Karvonens modell, *den fascistiska ideologins struktur*. Denna modell har mig veterligen inte prövats på Gyllene Grynings ideologidokument tidigare vilket förhoppningsvis kan öppna upp för nya frågeställningar och vidare forskning.

⁵² Eatwell, 1996, s. 303; Berggren, 2002, s. 428.

⁵³ Paxton, 2004, s. 174, 184.

⁵⁴ Paxton, Robert O. 2009, ”Comparisons and definitions” ingår i: R.J.B Bosworth, (red.), *The Oxford Handbook of Fascism*, Oxford University Press, s. 563.

3 Metod och teori

I nästkommande kapitel kommer den metodologiska delen av studien inledningsvis att presenteras. Därefter kommer det teoretiska ramverket som ligger till grund för arbetets analys och slutresultat att behandlas. Studiens huvudteori ”*den fascistiska ideologins struktur*”-modellen av Karvonen kommer först att redogöras för. Denna modell kommer därpå att berikas med ytterligare teorier om fascism vilka utgår från fascistforskarna Roger Griffins, Stanley G. Paynes och Michael Manns teoribyggen. Sammantaget kommer Karvonens modell och de övriga fascistteorierna att tillämpas då de omfattar centrala fascistiska element vilka med hjälp av en idéanalys kommer att möjliggöra en identifikation av potentiella fascistiska element i det empiriska underlaget.

3.1 Idéanalys

Då det empiriska materialet i den här studien består av politiska dokument föll sig valet av en kvalitativ textanalys naturligt. Lämpligt för denna studie har vidare varit att tillämpa en *jämförande beskrivande idéanalys* som metodologisk utgångspunkt. En sådan textanalys är användbar för en analys av politiska ideologier där syftet är att urskilja dolda budskap som inte framgår explicit ur textmaterialet.⁵⁵ Valet av denna metod grundar sig på att den erbjuder relevanta verktyg för att på ett systematiskt sätt analysera och uttyda förekomsten av dolda fascistiska element i Gyllene Grynings ideologidokument. I studier av fascism menar dessutom Berggren att det idéanalytiska angreppssättet är ett mycket relevant metodologiskt verktyg att tillämpa,⁵⁶ och har dessutom prövats tidigare vid liknande forskning,⁵⁷ vilket styrker metodvalets relevans.

En idéanalys består inte av en given vedertagen modell vilket med fördel skapar formbarhet då forskaren ges stor frihet att harmonisera analysinstrument efter studiens grundläggande syfte.⁵⁸ Enligt Ludvig Beckman innebär en idéanalytisk beskrivning ytterligare inte att en text enbart bör återges då detta tillför otillräckligt vetenskapligt värde.⁵⁹ Istället fordras det att forskaren tillför något nytt genom att analysera och dra slutsatser om materialet.

⁵⁵ Beckman, Ludvig. 2005. *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Santérus Förlag, s. 48.

⁵⁶ Berggren, 2002, s. 433-435.

⁵⁷ Se exempelvis masteruppsatsen Mattsson, Per-Göran. 2015. *Fascismens återkomst i nya kläder? En analys av Sverigedemokraternas idétraditioner*. Swedish National Defence College.

⁵⁸ Bergström & Boréus, 2012, s. 145, 166, 173.

⁵⁹ Beckman, 2005, s. 50-51.

En vetenskaplig beskrivande idéanalys bör därtill utgå från en jämförelsepunkt som ska fungera som ett analysverktyg i syfte att tydliggöra vilka måttstockar som materialet kommer att analyseras utifrån. För att kunna uttyda fascistiska element i Gyllene Grynings ideologidokument har det därför varit nödvändigt att först klargöra vad fascism står för då det är nödvändigt att veta vad som exakt eftersöks innan analysen påbörjas.⁶⁰

Med hänsyn till detta kommer studiens definition av fascismens ideologiska innebörd i huvudsak att utgå från Karvonens modell, *den fascistiska ideologins struktur*, vilken kommer att redogöras för mer djupgående i nästa avsnitt. Denna modell kommer att användas som måttstock för vad som utgör den fascistiska ideologin vilket kommer att underlätta en identifikation av potentiella fascistiska inslag i det empiriska underlaget. Detta genom att jämföra modellen med materialets innehåll för att på så sätt blottlägga vilka fascistiska likheter (och eventuella skillnader) som kommer till uttryck. Dessutom kommer analysen att kompletteras med ett urval av andra fascismteorier vilka kan betraktas som sekundära måttstockar.

I relation till studiens syfte och frågeställning finner jag därmed den valda metoden som fruktbar då den skapar möjligheter att på ett systematiskt sätt uttyda fascistiska inslag i Gyllene Grynings ideologidokument kopplat till Karvonens tre centrala begrepp: överideologi, negationer och alternativ. Därmed betraktas förhållandet mellan studiens metod och teoretiska ramverk också som adekvat då metoden skapar lämpliga förutsättningar att analysera Gyllene Grynings ideologi utifrån ett uppställt teoretiskt ramverk som kommer att jämföras med materialets innehåll.

Studien hade förvisso kunnat utgå från andra metodologiska angreppssätt som till exempel en diskurs-, innehålls-, argumentations-, begrepps- eller ideologianalys med idealtyper som analytiskt verktyg. Dock fordrar en undersökning en rad avgränsningar och i relation till studiens frågeställning bedömer jag att studiens val av metod är mer ändamålsenligt. Detta då syftet exempelvis inte är att analysera hur partiets språk kan betraktas som ett uttryck för makt, varför också diskursanalysen valdes bort som metod. Dessutom är det värt att åter poängtera att studien syftar till att jämföra *befintliga* fascismteorier med materialets innehåll snarare än att pröva *egna* konstruerade idealtyper av fascismens ideologi på materialet, varför också ideologianalysen med idealtyper som analytiskt verktyg valdes bort som metod.

⁶⁰ Beckman, 2005, s. 19-20, 48-51.

Mot denna bakgrund är det relevant att redogöra för metodens styrkor respektive svagheter. En fördel med tillämningen av jämförelsepunkter är att de på ett systematiskt sätt hjälper forskaren att lättare undersöka materialet genom att söka efter delar i texten som kan kopplas till dessa. Detta är fördelaktigt då Gyllene Gryning tar avstånd från fascistiska kopplingar vilket gör en jämförande beskrivande idéanalys en lämplig metod att pröva detta påstående på. Problemet som dock kan uppstå är att man som forskare riskerar påtvinga det empiriska underlaget till det teoretiska ramverket genom att tänja på texternas innehåll och därmed söka samstämma materialet med jämförelsepunkten.⁶¹ För att undvika detta har jag i min analysprocess försökt hålla en neutral ansats. För att öka studiens validitet har jag dessutom i studiens analysdel använt mig av citat från ideologidokumentet, dels för att underbygga subjektiva tolkningar, dels kunna ge läsaren en inblick på hur materialets innehåll ser ut.

3.2 Den fascistiska ideologins struktur

Den huvudsakliga teorin som ligger till grund för denna studie är, som tidigare nämnt, *den fascistiska ideologins struktur* utformad 1990 av Lauri Karvonen i boken *Fascismen i Europa*⁶² vars fokus ligger på fascistiska rörelser under mellankrigstiden. I detta verk menar Karvonen att en vedertagen definition av begreppet fascism saknas vilket bidragit till att varje försök att beskriva fascism gett upphov till en rad motstridiga tolkningar. Med hänsyn till begreppets svårdefinierade karaktär utvecklar Karvonen sitt resonemang och menar att en vedertagen definition av fascism enbart kan formuleras genom att beakta de karakteristiska dragen hos fascismens *ideologi*. Att söka definiera fascism utifrån grupper, regimers eller andra rörelsers agerande är enligt Karvonen en otillräcklig definitionsgrund då möjligheten till faktisk handling skiljer sig åt beroende på kontext. Istället fordras det, enligt Karvonen, att ta hänsyn till vad grupper, regimer eller rörelser tillkännager i sin propaganda och sina program. Fokus bör därmed enligt denna tolkningsram ligga på de ideal som eftersträvas och vilka medel som föreslås för att uppfylla dessa mål,⁶³ vilket även går i linje med vad Gyllene Gryning ger uttryck för i sitt ideologidokument.

⁶¹ Dessa styrkor och svagheter berör idealtyper vilka också fungerar som jämförelsepunkter. Även om denna studie inte utgår från renodlade idealtyper anser jag att studiens analysverktyg kan jämföras med idealtypernas fördelar och nackdelar. Se Bergström & Boréus, 2012, s. 150.

⁶² Karvonen, 1990.

⁶³ Karvonen, 1990, s. 12.

Härmed vill jag dock understryka att jag inte anser att politiska handlingar är fullt frikopplade från den fascistiska ideologin. Snarare betraktar jag det som en produkt av ideologin, vilket Karvonen i min mening åsidosätter i sin diskussion.

Tabellen nedan ger en övergripande bild över *den fascistiska ideologins struktur* vilken kan betraktas som en modell för de särdrag som utmärker den fascistiska ideologin under mellankrigstiden. Denna modell kommer att användas som huvudsaklig prövosten och jämförelsepunkt i sökandet efter fascistiska inslag i Gyllene Grynings ideologidokument.

Tabell 1: Den fascistiska ideologins struktur⁶⁴

ÖVERIDEOLOGI	NEGATIONER	ALTERNATIV
Nationalism	Antikommunism	Korporativism
	Antikapitalism	Stark stat
	Antiparlamentarism	Ledarprincip
	Antiliberalism	Direkt aktion
	Antipartikularism	Likriktning

3.2.1 Överideologi – kärnan i den fascistiska ideologin

När forskare söker beskriva typiska egenskaper hos fascismen används ofta begreppet *nationalism* vilket något förenklat kan beskrivas som ett starkt hävdande av den egna nationen som anses vara förmer än andra. Karvonen betraktar nationalism som den fascistiska ideologins bärande *kärna*. Nationalism är förvisso inget unikt för fascismen men det som skiljde fascismens nationalism från andra former av nationsuppfattningar var att den byggde på en övertygelse om att nationen var en bestämd gemenskap, en så kallad *organisk nationalism*. I denna gemenskap skulle individen underkasta sig nationens intresse. Tillhörigheten av denna gemenskap betraktades vidare som medfödd och hade följaktligen starka anknytningar till darwinismens idéer där ras och blodsbånd accentuerades. Fascisterna förkastade nämligen blandning av olika folkslag, traditioner och kulturer då dessa främmande element ansågs splittra nationens organiska enighet. Därtill, utifrån ras, språk och kultur menar Karvonen att fascisternas centrala mål var att ena nationen *inåt* och stärka den *utåt* mot existerande eller skenbara fiender. För att göra nationen ”frisk” var det därför nödvändigt för fascisterna att bekämpa alla de ”sjukdomar” som hotade att splittra gemenskapen.⁶⁵

⁶⁴ För att förtydliga negationerna i tabellen har jag lagt till ”anti” framför alla negationsenheter. I originaltabellen står det: kommunism, kapitalism, parlamentarism, liberalism och partikularism. Se Karvonen, 1990, s. 17.

⁶⁵ Karvonen, 1990, s.12-14.

3.2.2 Negationer – vad fascisterna tog avstånd från

Ett möjligt sätt att förklara de företeelser som fascismen tog avstånd från kan beskrivas med hjälp av de fascistiska negationerna. Att inkludera negationer i definierandet av fascism bör enligt Berggren och Griffin dock undvikas då negationer inte kan förklara vad fascism är utan snarare vad den *inte* är.⁶⁶ Detta är en central aspekt att belysa eftersom att jag delvis instämmer. Negationer bör dock, i min mening, inte förkastas i studien av rörelser eller partiers ideologiska positioner då de fortfarande kan ge en bild av fascismens ideologiska väsen. Därför kommer jag i min analys av det empiriska underlaget att söka efter avsnitt som kan kopplas samman till Karvonens negationer samtidigt som jag är medveten om att en analys enbart fokuserad på att identifiera negationer är otillräcklig.

I den fascistiska ideologins struktur nämner Karvonen fem exempel på fascistiska negationer (se tabell 1) vilka fordrar klargörande. (1) *Antikommunism* och antimarxism, är enligt Karvonen den gemensamma nämnaren för alla fascistiska rörelser. Med andra ord var de fascistiska rörelserna mot kommunism då den ansågs dela in nationen i olika läger med inkompatibla intressen. I samband med detta var fascisterna dessutom emot internationalism, det vill säga ett ökat samarbete med andra nationer, vilket kommunismen förespråkade. Därtill präglades de fascistiska rörelserna av sin (2) *antikapitalistiska* ställning då kapitalismen ansågs exploatera folket med sin inriktning på storkapitalet. Kapitalism ansågs vidare äventyra den traditionella livsstilen genom en materialistisk livssyn. Fascisterna var även (3) *antiparlamentariska* vilket innebär att de var emot tanken att olika intressen i samhället skulle ha rätt att komma till tals i demokratiska processer. Detta då parlamentarismen ansågs bidra till långvariga förhandlingar och ständiga kompromisser mellan partier vilket i sig betraktades som ett ineffektivt system. Vidare, med (4) *antiliberalism*, menar Karvonen att fascisterna var emot liberalismens individcentrering då individen enligt fascisterna inte kunde föregå kollektivets intresse. Detta går slutligen att anknyta till (5) *antipartikularism* som åsyftar till fascisternas ovilja att acceptera mångfald och allmänna avvikelser i samhället, i synnerhet etniska och sexuella minoriteter. De individer som frångick den homogena befolkningen betraktades som sannolika förrädare och därmed som ett hot mot nationens säkerhet.⁶⁷

⁶⁶ Berggren, 2002, s. 436; Griffin, 1991, s. 14.

⁶⁷ Karvonen, 1990, s.14-15.

3.2.3 Alternativ – vad fascisterna pläderade för

Utöver överideologi och negationer berör en sista grundläggande del av *den fascistiska ideologins struktur*, det som Karvonen valt att benämna som alternativ. Denna del av modellen redogör för vad fascisterna pläderade för, det vill säga vad de faktiskt förespråkade i samhället. Karvonen redogör för fem olika exempel av fascistiska alternativ (se tabell 1). Först skulle den parlamentariska demokratin ersättas av ett (1) *korporativt* system där folkrepresentationen i praktik skulle avvecklas. Istället skulle ekonomins olika sektorer företräda den representativa demokratin och det korporativa systemet skulle bli mer centraliserat. Ytterligare, förespråkade fascisterna en (2) *stark stat* som skulle skydda folket mot både inre och yttre nationsfiender. Staten skulle även ha kontroll över ekonomin för att skydda folket från exploatering och ekonomisk ruiner. Fascisterna pläderade därtill för en (3) *ledarprincip*, det vill säga en ”stark man” med nästintill fullständig auktoritet över statsapparaten. Fascisterna ansåg att det fanns vissa personer med en historisk mission att leda landet och att folket behövde ett sådant ledarskap för att skyddas från orättvisor. Vidare, var fascisterna enligt Karvonen som tidigare nämnt emot det ineffektiva parlamentariska systemet och de långa beslutsprocesserna. Därför var det enligt fascisterna nödvändigt att kunna agera snabbt via (4) *direkt aktion* när folket eller nationen var under hot utan att nödvändigtvis beakta vad som var lagenligt. Slutligen, krävde fascisterna (5) *likriktning* inom alla samhällsområden, vilket betyder att den nationella kulturen skulle vårdas, skyddas och främst av allt bli helt dominerande. Därför var det viktigt för fascisterna att eliminera alla främmande element då de ansågs skada nationshelheten.⁶⁸

Sammantaget grundar sig valet av Karvonen modell på att den, i min mening, på ett systematiskt och tydligt sätt ringar in centrala element av den fascistiska ideologin i en enad modell. Karvonen modell som huvudteori bedömer jag därmed som relevant för forskningssyftet då den skapar förutsättningar att kunna förstå fascismens grundläggande ideologiska betingelser. En möjlig begränsning är att modellen är relativt obeprövad ur ett vetenskapligt perspektiv. Dock har ett flertal komponenter som ingår i modellen även berörts i forskningsöversikten vilket styrker komponenternas relevans och därmed teorins pålitlighet.

⁶⁸ Karvonen, 1990, s.15-17.

3.3 Utmärkande drag i fascismen

Historikern Roger Griffin har varit en ledande figur i akademisk fascismforskning sedan 1991 när hans bok *The Nature of Fascism*⁶⁹ utgavs. I denna bok menar Griffin, liksom Karvonen, att fascismens innebörd har varit svår att fastställa vilket skapat ett missanvändande av begreppet. Griffin utvecklade därför ett generiskt fascismbegrepp⁷⁰ med ambitionen att innefatta alla former av fascism för att på så sätt skapa en mer hållbar definition av begreppet.⁷¹ Detta tillvägagångssätt har dock kritiserats av bland annat Paxton som menar att det "condemns us to a static view, and to a perspective that encourages looking at fascism in isolation."⁷² Trots denna kritik har Griffins teoribyggning onekligen bidragit till ett paradigmskifte inom internationell fascismforskning då hans definition av fascism till skillnad från tidigare forskning främst fokuserar på dess ideologi och har därför varit lämplig att använda i denna studie.

Mer utförligt definierar Griffin fascismens mytiska⁷³ kärna på följande sätt: "Fascism är en typ av politisk ideologi vars mytiska kärna - i sina olika gestaltningar - är en folklig ultranationalism inriktad på nationens återfödelse."⁷⁴ Med denna korta definition menar Griffin att det inom fascismens politiska ideologi finns en ultranationalistisk föreställning om att nationen har degenererats och är i behov av en nationell pånyttfödelse. Detta ska vidare realiseras genom att revolutionärt skapa en ny samhällsordning i vilken en ny typ av människa ska skapas. För att något ska kunna betecknas fascism påpekar Griffin att det är nödvändigt att både ultranationalism och strävan efter en pånyttfödelse av den degenererade nationen ingår som element. Därutöver menar Griffin att den fascistiska retoriken bygger på ett förhärligande av nationens "ärofyllda" förflutna. Dock menar Griffin att även om vissa fascisterna nostalgiskt såg tillbaka till det förflutna strävade de inte efter att återställa ett gammalt system, snarare gjordes det som inspiration för att skapa en ny ordning. Följaktligen bygger fascismen enligt detta synsätt på en vision om en alternativ modernitet snarare än ett förkastande av den.⁷⁵

⁶⁹ Griffin, 1991.

⁷⁰ Det generiska fascismbegreppet härrör från tidigare studier av historikern Ernst Nolte. Se Nolte, Ernst. 1965. *Three Faces of Fascism*. Mentor Books.

⁷¹ Griffin, 1991, s. 4-12, 14, 26.

⁷² Paxton, 2004, s. 21. Utöver Paxtons kritik finns det många fler som ställer sig kritiska mot Griffins teoribyggning. Se exempelvis Lundberg, Viktor. 2014. *En idé större än döden – en fascistisk arbetarrörelse i Sverige 1933-1945*. Gidlunds Förlag. s. 49; Mann, 2004, s. 12; Payne, 1995, s. 5; Passmore, 2002, s. 23.

⁷³ Begreppet "mytisk" ska i detta sammanhang inte tolkas som något imaginärt eller fiktivt, utan bör snarare tolkas som en inspirerande och revolutionär kraft som en ideologi kan utöva för att förändra samhället. Se Griffin, 1991, s. 28.

⁷⁴ Svensk översättning lånad från Arnstad. Se Arnstad, 2013, s. 40. På originalspråk se Griffin, 1991, s. 26.

⁷⁵ Griffin, 1991, s. 32-35, 38, 42, 46-47.

Härtill menar Griffin att fascistiska rörelser idag inte nödvändigtvis är anti-internationalistiska och inte heller antisemitiska även om de alltid omfattar inslag av nationalistiska och rasistiska element.⁷⁶ Detta går att sammankoppla till Berggrens resonemang som menar att ultranationalismen alltid innehåller rasistiska och etnocentriska drag vilket också kan hållas dolt.⁷⁷

Sammantaget har jag valt att tillämpa Griffins teoribyggande i analysen då jag bedömer hans teoretiska perspektiv som användbara måttstockar för studiens syfte. Dessutom skiljer sig Griffins synsätt från Karvonens teoretisering vilket öppnar upp för möjligheten att få en mer nyanserad bild av Gyllene Grynings kopplingar till fascistiska idéelement. Valet av denna teoretiska utgångspunkt grundar sig även på att Griffin är en av de mest tongivande fascismforskarna inom forskningsfältet, även om hans teori emellertid också har kritiserats. Därmed blir det i synnerhet intressant att undersöka om studiens empiriska underlag kan kopplas till Griffins teori om fascismens utmärkande drag.

Ett annat utmärkande fascistiskt element som denna studie valt att beakta kommer från historikern Stanley G. Payne som till skillnad från Karvonen och Griffin trycker på att fascistiska rörelser efter första världskriget i synnerhet utmärktes av sin fientliga inställning mot andra etablerade strömmar, oavsett om de tillhörde vänster-, höger- eller mittenskanan.⁷⁸ I studiens analys kommer jag därmed att undersöka om Gyllene Gryning uppvisar liknande fientliga tendenser gentemot andra ideologier.

Vidare är sociologen Michael Mann i jämförelse med Karvonen, Griffin och Payne en mer nutida fascismforskare som i sin bok *Fascist*⁷⁹ från 2004 sökt förklara fascism genom att studera fascister under mellankrigstiden. Mann menar att fascismen inte enbart byggde på en uppsättning idéer som delades av en grupp individer. Istället menar Mann att fascismen dessutom utmärktes av sin aggressiva och våldsbejakande paramilitärism, det vill säga inriktningen på makt och styrning.⁸⁰ Karvonens modell saknar ett sådant perspektiv. Därför kommer jag att modifiera *den fascistiska ideologins struktur* genom att addera en sjätte komponent under fascismens alternativ, närmare bestämt ”våld”. För att förtydliga denna modifiering följer nedan en illustration av den modell som studien kommer att utgå från i analysen med komponenten ”våld” tillagd under *den fascistiska ideologins struktur* alternativ:

⁷⁶ Griffin, 1991, s. 31, 35-36, 47, 49.

⁷⁷ Berggren, 2002, s. 429.

⁷⁸ Payne, 1995, s. 11.

⁷⁹ Mann, 2004.

⁸⁰ Mann, 2004, s. 12-13.

Tabell 2: Den fascistiska ideologins struktur⁸¹ med modifikation

ÖVERIDEOLOGI	NEGATIONER	ALTERNATIV
Nationalism	Antikommunism	Korporativism
	Antikapitalism	Stark stat
	Antiparlamentarism	Ledarprincip
	Antiliberalism	Direkt aktion
	Antipartikularism	Likriktning Våld

Vidare definierar Mann fascismen som: ”the pursuit of a transcendent and cleansing nation-statism through paramilitarism.”⁸² Denna definition består av fem bärande enheter som behöver tydliggöras:

(1) i *nationalismen* finns spänningen mellan populismens allmängiltiga anspråk på folkets rätt och rasismens aggressiva strävan efter homogenitet och exklusivitet;

(2) i *etatismen* ryms dyrkan av statlig auktoritet, elitistisk ordning och diktatur men även utmanande folklig aktivism och decentralistisk korporativism;

(3) i *transcendentalismen* förenas den rationella och revolutionära transformeringen av samhället med de 'irrationella' och holistiska tankarna på att överbrygga alla sociala konflikter och särintressen och förena dem i ett allmänintresse i form av ett nytt samhälle och en ny människa;

(4) i *reningen/rensningen* står idéerna om att assimilera politiska och etniska fiender mot de sociala praktiker som stigmatiserar 'de andra' och renar/rensar samhället med våld och repression;

(5) i *paramilitarismen* manifesteras fascismens grundläggande sociala organisationsideal, baserad på militant aktivism och maskulin kamratskap "underifrån", men i lika hög utsträckning även dess intellektuellt förankrade elitism och strävan efter hierarkisk ordning "ovanifrån" i framtidens auktoritära, våldsinriktade och brutala statsbildning.⁸³

Sammantaget kan dessa fem enheter betraktas som en form av fascistkriterium, som i sig kan ifrågasättas på flera grunder. Frågan som inställer sig, i linje med författaren Henrik Arnstads kritik mot denna ”checklista” är exempelvis hur många kriterier som måste uppfyllas för att en rörelse eller ett parti ska kunna klassificeras som fascistiskt? Räcker en eller måste alla uppfyllas? Därtill kan man fråga sig om alla enheter är lika viktiga eller om någon enhet är mer bärande än andra för att förklara fascismens ideologiska epicentrum.

⁸¹ Karvonen, 1990, s. 17.

⁸² Mann, 2004, s. 13.

⁸³ Enheternas svenska översättning och beskrivning är lånade från historikern Viktor Lundberg. Se Lundberg, 2014, s. 51. Denna översättning och beskrivning anser jag som mer exakt än Arnstads sådana som betecknar enheterna på följande sätt: (1) Dröm om den harmoniska gemenskapen, (2) Kulturrasism, (3) Vilja att starkt begränsa invandringen, (4) Ledarkult, och (5) Paramilitära styrkor. Se Arnstad, 2013, s. 24. Jmf med Manns egna beteckningar: (1) Nationalism, (2) Statism, (3) Transendence, (4) Cleansing, och (5) Paramilitarism. Se Mann, 2004, s. 13-16.

Trots dessa otydligheter finner jag listan som en lämplig måttstock, då syftet inte är att dogmatisk fastslå om Gyllene Gryning är ett fascistisk eller icke-fascistiskt parti. Istället ligger fokus på att undersöka vilka fascistiska *inslag* som går att uttyda i Gyllene Grynings ideologidokument. I studiens analys av det empiriska underlaget kommer Manns teoribygge därför att tillämpas för att undersöka om och på vilket sätt Gyllene Gryning ger uttryck för något/några/alla av dessa utmärkande fascistiska element.

Som i tidigare resonemang råder det tveklöst många teorier om hur fascism bör definieras och det är därför centralt att åter understryka att det inte är min avsikt att i denna studie se över detta mångfacetterade och omfångsrika fält. Tillsammans representerar Karvonen, Griffin, Payne och Mann olika typer av resonemang kring vad fascism utgör och utmärker. Trots att studiens utvalda fascismteorier är användbara måttstockar för att möjliggöra en identifikation av potentiella fascistiska element i Gyllene Grynings ideologidokument är det viktigt att komma ihåg att ingen av dessa representerar den *enda* förståelsen av fascism. Utelämnandet av andra fascismteorier innebär därför inte heller nödvändigtvis att jag ställer mig kritisk mot dem.

Genom att lyfta fram ett ideologianalytiskt perspektiv (Karvonen) och kombinera detta med två dominerande fascismforskare (Griffin och Payne) och en mer nutida fascismforskare (Mann) anser jag kunna angripa forskningsfrågan utifrån olika teoretiska infallsvinklar för att därigenom undersöka vilka fascistiska inslag som går att uttyda Gyllene Grynings ideologidokument.

4 Analys

I det följande kapitlet kommer studiens resultat och analys av Gyllene Grynings ideologidokument att presenteras. För att understödja subjektiva tolkningar har relevanta citat valts ut från det empiriska materialet vilka kommer att analyseras och diskuteras utifrån det teoretiska ramverket och den tidigare forskningen. Vidare för att besvara den övergripande frågeställning har undersökningen delats upp i tre huvudkategorier, (1) *överideologi*, (2) *negationer* och (3) *alternativ* vilka dessutom innehåller ett antal underkategorier. Analysens upplägg följer därmed samma struktur som Karvonens modell med viss modifikation (se tabell 2 under avsnitt 3.3).

4.1 Överideologi

I *den fascistiska ideologins struktur* utgör nationalism den fascistiska ideologins bärande och mest centrala kärna. Mer specifikt kommer detta delavsnitt att undersöka hur den *organiska nationalismen* med fokus på hur främst begrepp såsom ras, språk och kultur kommer till uttryck i Gyllene Grynings ideologidokument.

4.1.1 Nationalism

Ideologidokumentet uppvisar både explicita och implicita nationalistiska drag kopplat till den fascistiska ideologin. Exempelvis skriver Gyllene Gryning ”We are struggling for a Greece which belongs to the Greeks”⁸⁴ vilket förmedlar ett tydligt nationalistiskt budskap. Detta utpräglade fokus på det egna folket är en återkommande aspekt i ideologidokumentet vilket indikerar att Gyllene Gryning gör skillnad på folkslag där enbart individer med renodlad grekisk identitet anses utgöra en del av den nationella gemenskapen. Detta gör att den grekiska identiteten också framställs som mycket exkluderande. För att ytterligare exemplifiera partiets exkluderande ideologi, skriver de:

The Golden Dawn distinguishes Greek citizens from foreign nationals legally residing in the country and of course from illegal immigrants invaders (illegal or illegally legalized). Illegal immigrants are an invading informal army, which decomposes the social structure and drives our national identity to oblivion. The illegal immigrants, being alien to the Greek society, must be immediately deported.⁸⁵

⁸⁴ Se referensföreteckning ’Dokument 2 – Positioner: identitet’.

⁸⁵ Se referensföreteckning ’Dokument 3 – Positioner: politiska positioner’.

Utdraget ovan illustrerar väl Gyllene Grynings nationalistiska ideologi, då de uttryckligen gör en åtskillnad mellan det grekiska folket och invandrare som vistas i landet, både legalt och illegalt. Sett utifrån Karvonens modell kan denna distinktion tolkas som att Gyllene Gryning betraktar den grekiska identiteten som nedärvd och organisk snarare än något som kan förvärfvas. Detta kan förtydligas då partiet klargör att nationalism ”sees people [...] as a qualitative synthesis of people with the *same* biological and spiritual heritage”⁸⁶ vilket ger ytterligare belägg för min tolkning om att den grekiska identiteten framställs som ytterst exklusiv.

I linje med Karvonens modell förefaller Gyllene Gryning därmed präglas av ett darwinistiskt tänkande då den grekiska rasen och dess blod implicit betraktas som heligt och något som människan naturligt blivit tillskriven snarare än något som individen frivilligt kan välja att identifiera sig med. Att partiet söker exkludera andra folkslag som förmodas äventyra upprätthållandet och enigheten av den grekiska nationen antyder därför att partiet strävar efter att ena nationen inåt, vilket också var ett av fascisternas centrala mål enligt Karvonens modell. Vidare påpekar Karvonens att fascisterna präglades av sin vilja att göra nationen ”frisk” från de ”sjukdomar” som ansågs splittra nationen. På samma sätt tycks Gyllene Gryning implicit likställa invandrare som nationens ”sjukdomar” vilka måste elimineras för att skydda nationens integritet och göra den organiska nationen ”frisk”.

De negativa inställningarna mot de som avviker från den etniska gemenskapen antyder vidare på ultranationalistiska tendenser. Detta då Gyllene Gryning tar sig friheten att avgöra vilka som ska inkluderas respektive exkluderas i den grekiska nationen. Denna tolkning kan även kopplas till Berggrens resonemang som menar att ultranationalismen oftast innehåller dolda rasistiska och etnocentristiska spår vilket också går att finna i Gyllene Grynings ideologidokument. Strävan efter att demonisera främmande kulturer och influenser för att uppnå den nationella visionen och de politiska ambitionerna kan även kopplas till Manns första och fjärde enheter, *nationalism* och *rening/rensning*, för vad som kännetecknar fascism. Detta då partiet, likt Manns beskrivning av *nationalism*, visar en aggressiv strävan efter etnisk homogenitet vilket ska realiseras genom att *rensa* landet från illegala invandrare som explicit anses orsaka nationens förfall samt implicit anses undergräva renheten av den grekiska identiteten.

En mindre explicit koppling till den fascistiska ideologin görs tydligt då partiet menar att nationen står inför en demografisk utmaning då färre grekiska barn föds.

⁸⁶ Se referensföreteckning 'Dokument 2 – Positioner: identitet' [egen kursivering].

Sjunkande födelseantal gäller förvisso hela Europa, men för att överkomma denna utmaning föreslår Gyllene Gryning bland annat att ge skattemässiga fördelar åt alla barnfamiljer och ett års finansiellt stöd åt alla nyfödda grekiska barn.⁸⁷ Dessutom vill partiet ge ett så kallat moderskapsunderstöd vilket kan illustreras med följande citat:

Motherhood will be subsidized and families with 3 children and above strengthened. Unmarried mothers will be protected, and abortions will be banned. The National State first of all will invest in the future, in the new generations of Greeks.⁸⁸

Här framkommer det underförstått att partiet har en känsla av att nationen är hotad då allt färre människor av den egna etniciteten föds. Partiet vill därför stärka och upprätthålla den grekiska rasen genom att använda moderskapet som verktyg. I linje med Karvonens modell följer Gyllene Gryning latent ett darwinistiskt synsätt där ras och blodsband accentueras för att ena nationen inåt. Fördelar ska ges åt familjer som föder renrasiga grekiska barn medan andra nationaliteter utesluts. Genom att kontrollera kvinnors kroppar och förbjuda abort stärks därför min tolkning av en underliggande agenda. Att Gyllene Gryning även skriver att de vill investera i framtiden och på den nya generationen av greker kan jämföras med den historiska fascismen som enligt tidigare forskning ofta upphöjde ungdomen då den symboliserade nationens pånyttfödelse. I anslutning till detta skriver Gyllene Gryning genomgående i ideologidokumentet att den grekiska nationen har förfallit och att den är i behov av förnyelse med målet att skapa ett nytt samhälle. Detta uppvisar drag av vad Griffin kallar en ultranationalistisk strävan efter en mytisk pånyttfödelse vilket kan exemplifieras från följande utdrag:

I embrace the need for a state [...] that constantly serves the eternal revolutionary principles of the nationalist worldview, with the ultimate goal of forming a new society and a new type of man.⁸⁹

Vad detta citat pekar på är att Gyllene Gryning söker en revolution mot det rådande samhället och kan därför, med utgångspunkt i Griffins teori, förklaras som en ultranationalistisk föreställning om att nationen har degenererats och därför är i behov av en nationell pånyttfödelse. Detta görs tydligt då partiet skriver att de vill skapa en ny människa i ett förnyat samhälle. Därmed bedömer jag att utdraget ovan påvisar likheter med två av de centrala fascistiska element som Griffin bygger sin teori på, nämligen (1) ultranationalism och (2) strävan efter en pånyttfödelse av den degenererade nationen.

⁸⁷ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

⁸⁸ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

⁸⁹ Se referensföreteckning 'Dokument 2 – Positioner: identitet'.

Strävan efter en revolutionär transformation av samhället kan även kopplas till Manns tredje enhet, *transcendentalism*, då partiet erbjuder en vision om ett bättre samhälle kombinerat med irrationella och holistiska tankar. Vidare utgör språket en central del för upprätthållandet av nationen hos Gyllene Gryning som skriver följande:

Segregation of Greek and foreign students in primary and secondary education, so as to not reduce the educational level of the Greek language because of the weaknesses of the aliens.⁹⁰

Av utdraget framgår det att Gyllene Gryning vill ena nationen inåt genom att främja det grekiska språket vilket indikerar en strävan efter intern kulturell homogenisering. Detta uppnås genom att förbjuda det grekiska folket att beblandas med andra utländska studenter i undervisningen då det anses skada det grekiska språkflödet. Ur citatet framkommer därmed en implicit nationalistisk dyrkan av det egna språket som inte får befläckas. Detta kan jämföras med Karvonens beskrivning av fascisterna under mellankrigstiden som motsatte sig integrering med andra folkslag, kulturer och traditioner för att undvika en splittring av den enhetliga och organiska nationen.

Därutöver beskriver Gyllene Gryning den renodlade greken som "the genuine continuation of the ancient Greeks"⁹¹ och en återkommande aspekt i ideologidokumentet är just glorifierandet av det förflutna. Det antika Grekland beskrivs som "Great" och enligt partiet är det grekernas skyldighet att bli stora igen:

Everyone, [...] who lives in this Homeland and have the honour to belong to the Great Greek Nation must feel deep in their soul that they have a unique duty because they do not belong to any Nation, but in the Great Nation of the Greeks, that created civilization, that built two empires that dominated the world and was reborn like the mythical phoenix from its ashes with the blood of its Fighters in 1821.⁹²

Det som kan utläsas från detta citat är att Gyllene Gryning betraktar nationen som en enhetlig grupp som delar gemensamma historiska traditioner där det implicit framgår att det är individens skyldighet att tjäna nationen snarare än tvärtom, vilket överensstämmer med Karvonens modell. Därav framkommer återigen den organiska nationalismen, där nationen betraktas som en av naturen bestämd gemenskap som individen måste underkastas. Därtill visar utdraget att Gyllene Gryning idoliserar det förflutna och betraktar nationen som unik och överlägsen på grund av landets historia och högre civilisation vilket har tydliga likheter med ultranationalismens karaktärsdrag då Gyllene Gryning lyfter fram och idealiserar den framgångsrika epoken i Greklands historia. Denna ultranationalism tydliggörs även i samband med partiets skolpolitik där partiet

⁹⁰ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

⁹¹ Se referensföreteckning 'Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse', s. 5 [egen översättning].

⁹² Se referensföreteckning 'Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse', s. 7 [egen översättning].

vill skriva om alla historieböcker och lägga större fokus på den grekiska historien i läroplanen då barnen idag enligt Gyllene Gryning lär sig historiska lögnen.⁹³ Utifrån Griffins teori kan Gyllene Grynings förhållande av historien därför betraktas som ett retoriskt medel syftande till nationens pånyttfödelse där en ny nation ska resas ur askan. Det nationella arvet tillskrivs genomgående och kan ytterligare förtydligas:

I honor and respect my tradition because it is the sum of beauty and the goodness that occurred and revealed in my People's history. While bound by tradition, I seek the new creation, the incessant evolution.⁹⁴

Här framkommer återigen den romantiserande bilden av det förflutna vilket kan tolkas som en inspiration för att rädda och återföda den degenererade nationen. Samtidigt kommer det ur citatet fram att Gyllene Gryning inte strävar efter en full tillbakagång av gamla strukturer. Detta är förenligt med Griffins teori som hävdar att fascistiska rörelser vill skapa något nytt men med rötterna i det gamla, det vill säga en alternativ modernitet.

4.2 Negationer

I *den fascistiska ideologins struktur* inkluderas negationer, det vill säga vad fascisterna tog avstånd från. Karvonen omfattar fem centrala negationsenheter i sin modell: (1) antikommunism, (2) antikapitalism, (3) antiparlamentarism, (4) antiliberalism och (5) antipartikularism. Detta delavsnitt kommer därför att undersöka hur dessa negationer kommer till uttryck i Gyllene Grynings ideologidokument.

4.2.1 Antikommunism

I Gyllene Grynings ideologidokument tar partiet uttryckligen avstånd från kommunism. Detta görs tydligt då den kommunistiska ideologin beskrivs som tyrannisk.⁹⁵ För att erkännas som medlem av partiet fordras det därtill att man som anhängare ”understand that international communism and liberal cosmopolitanism are undermining the nation by stirring up class divisions.”⁹⁶ I anknytning till Karvонens modell förefaller Gyllene Gryning därmed betrakta den internationella kommunismen som ett hot mot den grekiska nationen då den anses dela in nationen i olika klasser. Med hänsyn till detta

⁹³ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner' och 'Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse', s. 7.

⁹⁴ Se referensföreteckning 'Dokument 2 – Positioner: identitet'.

⁹⁵ Se referensföreteckning 'Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse', s. 1.

⁹⁶ Se referensföreteckning 'Dokument 2 – Positioner: identitet'.

passar Gyllene Gryning därmed in i Karvonens modell då kommunism betraktas skadligt och föga gott för samhället. Samtidigt som ideologidokumentet tydligt markerar en antikommunistisk hållning strider även Gyllene Grynings ideologi delvis mot den fascistiska ideologins struktur. Exempelvis var fascisterna enligt Karvonens modell emot samarbete med andra nationer, det vill säga internationalism, vilket av fascisterna historiskt betraktats som ett landsförräderi. Detta tycks i stort sätt stämma in på Gyllene Gryning då deras primära mål är nationell självständighet vilket kräver en befrielse av landet från alla utländska aktörer med intressen som misstänks hota nationen.⁹⁷ Därmed blir motstånd mot internationalism synbart i Gyllene Grynings ideologi då de dessutom framhäver en fientlig inställning mot utländska makter, i synnerhet mot Tyskland men även USA, Internationella Valutafonden och Europeiska Unionen. Dock uttrycks även en vilja att bibehålla internationellt samarbete med vissa länder, exempelvis Ryssland och andra nationer som delar samma geopolitiska intressen.⁹⁸ Att Gyllene Gryning söker ett samarbete med andra länder tyder därför på att de inte är fullt emot internationalism, vilket strider mot den antikommunistiska negationsenheten. Emellertid menar Griffin att fascistiska rörelser idag inte nödvändigtvis är anti-internationalistiska, vilket kan bero på att det i takt med en mer globaliserad värld blivit nödvändigt att ha ett internationellt samarbete med andra länder i större utsträckning än under mellankrigstiden. Detta kan vidare anknytas till Paxtons resonemang, diskuterat i forskningsfältet, som menar att fascismen anpassar sig till sin egen tid och kontext.

4.2.2 Antikapitalism

Gyllene Grynings antikapitalistiska jargong är likt deras antikommunistiska inställning mycket flagrant då partiet genomgående motsätter sig den materialistiska synen som kapitalismen företräder. Att Gyllene Grynings tar avstånd från kapitalismen kan bland annat utläsas i följande två citat:

I am an enemy of the vast and exploitative Capital, either local or international. [...] Money is a mean of necessity, not a governing principle of life or the purpose of it.⁹⁹

Golden Dawn does not promise plenty cash and low-interest loans, or a return to the sad materialist days of 2004, when the nation goal was expensive jeeps and plastic money.¹⁰⁰

⁹⁷ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

⁹⁸ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

⁹⁹ Se referensföreteckning 'Dokument 2 – Positioner: identitet'.

Utifrån dessa citat är det tydligt att Gyllene Gryning förkastar pengar som mål och därmed kapitalismens materialistiska synsätt vilket är förenligt med Karvonens modell. Därutöver hyser Gyllene Gryning ett stort förakt mot det internationella storkapitalet vilket kan förstärkas då de skriver ”we fight against the inhuman capitalism as an international oligarchy”¹⁰¹ vilket kan tolkas som att Gyllene Gryning anser att kapitalismen bidrar till en exploatering av folket. Istället eftersträvar partiet en minskad utrikeshandel och en ökad självförsörjning vilket framgår då de bland annat motsätter sig trojkans memorandum, som beskrivs som ”the suicidal memorandum”,¹⁰² och vill därtill nationalisera landets naturtillgångar, energiproduktion och banker.¹⁰³

Partiets antikapitalistiska profil kan även bekräftas då Gyllene Gryning i ideologidokumentet betonar vikten av att bevara den traditionella livsstilen vilket i enlighet med Karvonens modell går emot kapitalisternas ideologi som istället söker förnyelse och nya möjligheter till lönande investeringar. Exempelvis läggs en stark betoning på jordbruksbefolkningens intressen,¹⁰⁴ vilket tyder på att Gyllene Gryning främjar en traditionell livsstil vilket i sig strider mot den kapitalistiska inriktningen. Därmed tycks partiet inte ta avstånd från småskalig kapitalism, det vill säga den kapitalism som inte har starkt inflytande i samhället, då partiet godtar fri företagsamhet när det exempelvis gäller jordbruket.

4.2.3 Antiparlamentarism

I Gyllene Grynings ideologidokument har antidemokratiska drag identifierats vilket dels tydliggörs i samband med partiets fientliga inställning mot andra etablerade partier. Exempelvis beskrivs det rådande demokratiska politiska systemet med begrepp såsom ”rotten”, ”traitors”, ”corrupt”, ”pathetic”, ”dictatorship” och ”enemies”.¹⁰⁵ Partiet betraktar även *Metapolitefsi* perioden, det vill säga tiden efter den diktatoriska militärjuntans fall, som en ”national tragedy”¹⁰⁶ vilket jag implicit tolkar som ett antiparlamentariskt drag då partiet tycks förkasta den tid då demokratin upprättades. Vidare anklagar Gyllene Gryning genomgående de partier som styrt och styr Grekland för landets förfall.¹⁰⁷ För att exemplifiera Gyllene Grynings fientliga inställning mot

¹⁰⁰ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

¹⁰¹ Se referensföreteckning 'Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse', s. 11 [egen översättning].

¹⁰² Se referensföreteckning 'Dokument 2 – Positioner: identitet'.

¹⁰³ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

¹⁰⁴ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

¹⁰⁵ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner' och 'Dokument 2 – Positioner: identitet'.

¹⁰⁶ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

¹⁰⁷ Se referensföreteckning 'Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse', s. 2-3. Se även referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner' och 'Dokument 2 – Positioner: identitet'.

det rådande politiska etablissemanget skriver partiet följande:

The politicians [*sic*] on both the right and the left are deliberately lying, democracy means rule of the people, and therefore the society that is comprised of people of common origin (definition of Citizen in Classical Athens).¹⁰⁸

Ur detta utdrag framkommer en rad intressanta aspekter. Dels framgår Gyllene Grynings förakt mot andra politiska partier vilket går att sammankoppla till Paynes teoribygg som menar att fascistiska rörelser utmärktes av sin fientliga inställning mot andra etablerade strömmar oavsett var på den politiska skalan de tillhörde. I samband med detta påvisar utdraget att Gyllene Gryning inte anser sig självt tillhöra höger- eller vänsterskalan, vilket kan sammankopplas till forskningsfältet som betraktar fascismen som ett alternativ eller ”en tredje väg” oavhängig traditionell höger- och vänsterskalan. Slutligen klarlägger citatet en mycket central aspekt nämligen att Gyllene Gryning förespråkar demokratiska processer då de exempelvis i ett annat avsnitt skriver att de vill ha ”absolute majority in the Parliament, to be [*sic*] make Constitutional Revision possible.”¹⁰⁹ En möjlig tolkning är att Gyllene Gryning söker en politisk rensning av nationens inre politiska fiender för att uppnå sina politiska mål vilket återigen kan anknytas till Manns fjärde kriterium, (4) *rening/rensning*. Dock framkommer det inte att de politiska partierna ska rensas genom våld eller repression utan snarare eftersträvar Gyllene Gryning en absolut *majoritet* i parlamentet för att eliminera landets inre politiska fiender vilket skiljer sig åt från Manns resonemang.

Sammantaget är en möjlig tolkning att Gyllene Gryning är för ett parlamentariskt system då de tycks acceptera de demokratiska spelreglerna vilket strider mot Karvonens modell och därmed också mot den forskning som menar att fascismen obetingat är antiparlamentarisk. Samtidigt finns det uppenbara problem med Gyllene Grynings syn på demokrati då den enbart omfattar ”people of common origin”. Detta gör det i min mening svårt att beteckna Gyllene Gryning som fullt demokratiska samtidigt som de antiparlamentariska elementen inte heller fullt ut kan appliceras på Gyllene Gryning. Snarare tycks Gyllene Gryning representera en ”alternativ demokrati” med ambitionen att göra demokratin etnisk homogen vilket går i linje med Passmores forskning.

4.2.4 Antiliberalism

Enligt Karvonens modell motsatte sig fascisterna liberalismen vilket ansågs ha en alltför individcentrerade ideologi, något som fascisterna förkastade. Denna fientliga inställning

¹⁰⁸ Se referensföreteckning ’Dokument 2 – Positioner: identitet’.

¹⁰⁹ Se referensföreteckning ’Dokument 3 – Positioner: politiska positioner’.

och motstånd mot liberalism framgår likaledes i Gyllene Grynings ideologidokument. Exempelvis för att bekännas som medlem av partiet måste man:

[...] believe in the importance of the society, the community of the People, and not that of the individual. The individual becomes a person and forms his shape, his "I" identity within the "We" of the total. [...] This superior type of person is a new kind of person that nationalism seeks to create.¹¹⁰

Gyllene Grynings motstånd mot liberalism framgår här direkt då partiet anser att individens "jag" aldrig kan företräda kollektivets "vi". Detta kan därmed återigen kopplas till Manns tredje enhet, *transcendentalism*, då partiet ger uttryck för en vilja att överbrygga alla sociala konflikter och särintressen och förena dem i ett allmänintresse, ett kollektivt "vi", för att skapa ett nytt samhälle och en "superior type of person". Vidare är Gyllene Grynings ambition att samhället ska bli "a society of people with duties first of all and then with rights",¹¹¹ vilket förstärker tolkningen om att det kollektiva intresset betraktas som primärt medan det enskilda människovärdet avtrubbas. Detta synsätt är väl förankrat med Karvonens modell då Gyllene Grynings ideologi ger uttryck för att individen är en del av nationen och har därmed skyldighet att tjäna den snarare än tvärtom.

4.2.5 Antipartikularism

Enligt Karvonens modell karakteriserades fascismen av sin starka antipartikularism, det vill säga, avskyn mot avvikande grupper i samhället. Detta avsåg främst etniska minoriteter och homosexuella. I ideologidokumentet framkommer ett sådant hat inte explicit. Trots detta ger Gyllene genomgående uttryck för en vi-och-dem logik där nationen betraktas vara hotad av främmande element, i synnerhet invandrare. För att skapa det nya samhället som partiet eftersträvar ska multikulturella hinder därför elimineras vilket underförstått antyder att Gyllene Gryning präglas av antipartikularism.

Därutöver beskyller Gyllene Gryning i mindre grad sionister för nationens förfall. Att partiet skriver "sionister" istället för "judar" tolkar jag som ett retoriskt medel för att medvetet distansera sig från antisemitiska kopplingar då det mycket tydligt skulle visa partiets rasistiska framtoning. En möjlig förklaring till att Gyllene Gryning använder "sionist"-beteckningen¹¹² kan därför bero på att partiet söker dölja sin antipartikularism. Berörande Gyllene Grynings syn på homosexualitet finns ingen

¹¹⁰ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

¹¹¹ Se referensföreteckning 'Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse', s. 13 [egen översättning].

¹¹² Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

information i ideologidokumenten, vilket implicit kan bero på att partiet inte erkänner homosexualitet genom att medvetet inte skriva om det. Att Gyllene Gryning även talar för den ortodoxa läran¹¹³ styrker min tolkning om att homosexualitet betraktas som avvikande då den ortodoxa kyrkan har en negativ och intolerant syn på homosexualitet. Sammantaget visar Gyllene Gryning därmed i sitt ideologidokument dolt att de fördömer och förkastar avvikelser från konventionella värderingar vilket samstämmer med Karvonens modell.

4.3 Alternativ

I *den fascistiska ideologins struktur* inkluderas alternativ, det vill säga vad fascisterna pläderade för. Karvonens omfattar fem centrala alternativenheter i sin modell: (1) korporativism, (2) stark stat, (3) ledarprincip, (4) direkt aktion, och (5) likriktning. Utöver dessa enheter har studien även lagt till (6) våld, ett separat tillägg adderat till modellen. Detta delavsnitt kommer därför att undersöka hur dessa alternativ kommer till uttryck i Gyllene Grynings ideologidokument.

4.3.1 Korporativism

Gyllene Gryning nämner ingenstans i sitt ideologidokument att de vill ersätta den parlamentariska demokratin till förmån av ett korporativt system vilket strider mot Karvonens modell då partiet inte tycks bejaka korporativismens grundläggande princip. Förvisso vill partiet reducera antalet parlamentsledamöter¹¹⁴ vilket kan antyda att Gyllene Gryning strävar efter ett avvecklande av folkrepresentationen i praktiken. Tillika strävar Gyllene Gryning efter full kontroll över huvudfunktionerna i samhället vilket framgår tydligt då de bland annat, som tidigare nämnt, vill nationalisera landets naturtillgångar, energiproduktion och banker.¹¹⁵ Detta kan jämföras med det korporativistiska synsättet som bygger på behovet av ett centraliserat system. Åtminstone i sin formulering tycks partiet dock inte vilja ersätta det parlamentariska systemet utan förespråkar för att representanter ska bli valda genom val snarare än att ekonomins olika sektorer ska utgöra den representativa demokratin. Enligt denna tolkning tycks Gyllene Gryning därmed inte yrka för korporativism.

¹¹³ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

¹¹⁴ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

¹¹⁵ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

4.3.2 Stark stat

Att Gyllene Gryning strävar efter en sammanhållen nation och stark stat är något som starkt framgår i ideologidokumentet då de bland annat pläderar för en stat som ska styra landets ekonomi och samhället i stort. Gyllene Gryning menar att staten ”should have control over private property so that it won't be abused and won't endanger the survival of the People.”¹¹⁶ Härmed framkommer det att Gyllene Gryning anser att staten bör ha kontroll över kapitalet för att skydda folket från ekonomisk ruiner som vilket har slående likheter med Karvonens modell. Ytterligare skriver partiet att ”the Nation – Race, needs to be strengthened and developed through the state. It may exist without a state but will be steadily declining”¹¹⁷ vilket underförstått visar att Gyllene Gryning betraktar en kontrollerad statsledning som väsentligt för att stärka och utveckla samhället och skydda den nationella gemenskapen. Detta kan kopplas till Manns andra kriterium för vad som kännetecknar fascismen, *estatism*, då Gyllene Gryning på ideologisk grund framhåller en dyrkan för statlig auktoritet som anses kunna lösa landets kriser och bidra till utveckling.

4.3.3 Ledarprincip

Ledarprincipen bygger på att samhället styrs av en ”stark man”. I Gyllene Grynings ideologidokument framkommer det inte explicit att en ledare bör ha nästintill oinskränkt auktoritet. Termen ”ledare” tycks överlag undvikas. Istället garanterar Gyllene Gryning att det grekiska folket ska ingå i alla viktiga nationella beslut om partiet väl kommer till makt.¹¹⁸ Trots detta framkommer det latent att Gyllene Gryning på ideologisk grund pläderar för ledarprincipen:

The Social State of Nationalism is the only direct democracy. The state where the people are the only reality and do not need authority but leadership. The People are the real sovereign and rule themselves through their leader.¹¹⁹

Från detta citat går det att urskilja hur partiet vill organisera den politiska strukturen med en ledare i toppen av samhällspyramiden. En möjlig tolkning är därmed att Gyllene Gryning betraktar det som en nödvändighet att ha en överordnad ledare som ska värna nationen och folket genom sin allsmäktiga vägledning. Enligt denna tolkning är folket därmed i behov av ledning vilket går i linje med Karvonens modell. Dock, i kontrast till

¹¹⁶ Se referensföreteckning 'Dokument 2 – Positioner: identitet'.

¹¹⁷ Se referensföreteckning 'Dokument 2 – Positioner: identitet'.

¹¹⁸ Se referensföreteckning 'Dokument 3 – Positioner: politiska positioner'.

¹¹⁹ Se referensföreteckning 'Dokument 2 – identitet'.

Karvonens modell tycks ledaren inte ha fullständig auktoritet utan snarare är det folkets vilja som styr ledarens verkställande. Vidare skiljer sig Gyllene Grynings ideologi från Karvonens modell då partiet inte indikerar att det finns individer med en historisk mission att styra landet. Exempelvis skriver partiet ”At the top of the state hierarchy must be the Excellent and not the...average ones ‘liked’ by few”,¹²⁰ vilket antyder att Gyllene Gryning vill tillsätta sina ledare utifrån meritokratiska kriterier, det vill säga, utefter ledarnas färdigheter, vilket strider mot Karvonens modell.

4.3.4 Direkt aktion

I ideologidokumentet har inslag av direkt aktion inte kunnat identifieras vilket kan bero på det empiriska materialets karaktär. Att Gyllene Gryning inte förespråka olagligheter som motstånd för de traditionella och långsamma politiska metoderna i sitt offentliga ideologidokument kan i sig dessutom betraktas som naturligt. En möjlig tolkning är därför att direkt aktion mer sannolikt går att återfinna i de handlingar som Gyllene Gryning utför, främjar och ställer sig bakom.

4.3.5 Likriktning

Med utgångspunkt i Karvonens modell förespråkade fascisterna en ytterst restriktivt kultur- och nationalitetspolitik, med målet att avlägsna alla främmande element. Liknande tendenser har identifierats i Gyllene Grynings ideologidokument vilket kan exemplifieras med hjälp av två utdrag som klargör två av partiets förslag:

Elimination of state grants and marginalization of "artists" that offend ethnic, religious and historical symbols.¹²¹

Cultivation of classic standards through national education. The aesthetics of our cities will be changed and great statues of the most important figures of Hellenism will be raised [*sic*] throughout the country.¹²²

Det som framgår från ovanstående utdrag är att Gyllene Gryning pläderar för en till synes inskränkande kulturpolitik där främmande element och den kosmopolitiska kulturen underförstått anses som ett hot mot nationens nedärvda tradition och kultur. Mångfald när det gäller kultur ska följaktligen avlägsnas och istället ska städernas estetik omorganiseras för att ge rum åt den ”sanna” grekiska kulturen, vilket utifrån

¹²⁰ Se referensföreteckning ’Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse’, s. 13 [egen översättning].

¹²¹ Se referensföreteckning ’Dokument 3 – politiska positioner’.

¹²² Se referensföreteckning ’Dokument 3 – Positioner: politiska positioner’.

Griffins teoribygge kan betraktas som en del av den nationella pånyttfödelsen. Ytterligare skriver partiet ”As Greeks we have no other scope than to serve this great cause of Greek Culture”¹²³ vilket tydligt påvisar Gyllene Grynings strävan efter en homogen grekisk kultur som ska tjäna den grekiska nationshelheten vilket därmed går i linje med Karvonens modell.

4.3.6 Våld

Gyllene Grynings våldsbejakande karaktär styrks av tidigare forskning och kan även uttydas i ideologidokumentet. Exempelvis beskriver partiet sig som ”political soldiers”,¹²⁴ och vill därtill främja ”aggressive spirit”¹²⁵ inom poliskåren. Dessutom är partiets ambition att alla grekiska barn i skolan ska förvärva ”excellent physical fitness, mental clarity and other advantages offered by classical athleticism”¹²⁶ vilket i första anblick kan förefalla intetsägande. Dock, blir budskapet tydligt då partiet skriver:

Municipal sports organizations will be subsidized aiming to cultivate the fighting spirit among the people. [...] Introduction of fighting classical sports (wrestling, boxing) in education.¹²⁷

Att partiet skriver att de vill kultivera ”the fighting spirit” bland folket genom att införa sporter såsom brottning och boxning i utbildningen anser jag som tydliga indikatorer på att Gyllene Gryning, tillsammans med de tidigare redogjorda exemplen, präglas av en våldsinriktad och en militant ideologi. Detta kan därmed kopplas till Manns femte enhet, *paramilitarism*, då våld latent tycks utgöra partiets organisationsideal och ett sätt att överkomma uppsatta mål. Att partiet, som tidigare nämnt, skriver ”We are struggling for a Greece which belongs to the Greeks”¹²⁸ signalerar att budskapet bör tas på blodigt allvar. Om det innebär att partiet kommer att använda ytterligare fysiskt våld återstår att se, men säkert är att de hittills visat på våldsamma beteenden och uttryck som på många sätt gör det svårt att kalla partiet rumsrent.

¹²³ Se referensföreteckning ’Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse’, s. 11 [egen översättning].

¹²⁴ Se referensföreteckning ’Dokument 1 – Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse’, s. 11 [egen översättning].

¹²⁵ Se referensföreteckning ’Dokument 3 – Positioner: politiska positioner’.

¹²⁶ Se referensföreteckning ’Dokument 3 – Positioner: politiska positioner’.

¹²⁷ Se referensföreteckning ’Dokument 3 – Positioner: politiska positioner’.

¹²⁸ Se referensföreteckning ’Dokument 2 – Positioner: identitet’.

5 Slutdiskussion

5.1 Sammanfattning

Den övergripande frågeställningen som drivit min undersökning framåt formulerade jag på följande sätt: *Vilka fascistiska inslag går att uttyda i Gyllene Grynings ideologi utifrån partiets ideologidokument?* Ambitionen med arbetet har varit att styrka studiens hypotes om att fascistiska idéelement inte enbart tillhör ett historiskt förflutet utan att de på senare år åter börjat få ökat fotfäste i Europa. Som ett exempel valde jag att undersöka Gyllene Gryning, ett av Europas mest extrema partier i modern tid som själva påstår att de inte uppföljer en fascistisk ideologi. Syftet med studien har därför varit att genom en jämförande beskrivande idéanalys avtäcka partiets ideologidokument genom att söka identifiera potentiella fascistiska element i Gyllene Grynings ideologi och på så sätt belysa den fascistiska ideologins fortsatta närvaro i modern tid.

För att uppfylla studiens syfte och besvara studiens övergripande frågeställning har Lauri Karvonens modell ”*den fascistiska ideologins struktur*” tillämpats som studiens huvudteori med viss modifikation. Denna modell beskriver de särdrag som utmärker den fascistiska ideologin under mellankrigstiden och består av tre centrala begrepp som har applicerats på undersökningen: *överideologi*, *negationer* och *alternativ*. Utöver den primära teorimodellen har studien även tagit hänsyn till tidigare forskning samt andra teorier om fascism utifrån Roger Griffins, Stanley G. Paynes och Michael Manns teoribygggen som lyfter fram olika utmärkande drag i fascismen. Det teoretiska ramverket har använts som måttstock för vad som utgör den fascistiska ideologin vilken har jämförts med materialet och möjliggjort en identifikation av ett dolt ideologiskt *släktskap* mellan fascism och Gyllene Gryning utifrån ideologidokumentens innehåll.

I den första delen av den fascistiska ideologins struktur, *överideologi*, har undersökningen påvisat att ideologidokumentet mycket tydligt innehåller centrala fascistiska inslag utifrån Karvonens modell. Detta då Gyllene Gryning ger uttryck för en *organisk nationalism*, där nationen betraktas som en av naturen bestämd gemenskap som individen måste underkasta sig. Den grekiska nationen definieras vidare utifrån den grekiska *rasen*, det grekiska *språket* och det grekiska *kulturarvet* med målet att ena nationen inåt genom att skydda landet från främmande element som anses äventyra nationens organiska enighet.

I den andra delen av den fascistiska ideologins struktur, *negationer*, har undersökningen påvisat att ideologidokumentet i stor utsträckning omfattar centrala fascistiska inslag utifrån Karvonens modell såsom antikommunism, antikapitalism, antiliberalism och antipartikularism. Berörande antiparlamentarism passar Gyllene Gryning dock inte fullt in på beskrivningen då de, åtminstone i sin formulering, inte tycks vilja avskaffa demokratin.

I den tredje och sista delen av den fascistiska ideologins struktur, *alternativ*, har undersökningen påvisat att ideologidokumentet i viss utsträckning omfattar centrala fascistiska inslag utifrån Karvonens modell såsom stark stat och likriktning. Även ledarprincip har identifierats vilket dock formulerats på ett mindre tydligt sätt och skiljer sig även från Karvonens beskrivning. Analysen har även uppvisat att Gyllene Gryning pläderar för våld vilket inte ingår som komponent i Karvonens modell utan kommer från ett separat tillägg adderat till modellen. Vidare har korporativism och direkt aktion inte kunnat påvisas i analysen.

Utöver Karvonens modell har jag med analysen visat att Gyllene Gryning på ett ultranationalistiskt sätt ger uttryck för att nationen är degenererad och är i behov av en pånyttfödelse. Partiets mål är att skapa ett nytt samhälle och en ny människa vilket har slående likheter med Griffins teori om fascism. Denna slutsats går därmed i linje med Vasilopoulous och Halikiopoulous forskning som menar att Gyllene Grynings retorik bygger på Griffins två fascistiska myter om samhällets dekadens och nationens återfödelse. Partiet värnar även om den nya generationen av greker vilket kan kopplas till den historiska fascismen som enligt forskning ofta upphöjde ungdomen då den symboliserade nationens pånyttfödelse. Ideologidokumentet innehåller dessutom en ytterst fientlig inställning mot andra etablerade strömmar oavsett var på den politiska skalan de tillhör vilket överensstämmer med Paynes teori om vad som kännetecknar fascismen. I relation till forskningsfältet bekräftar analysen att Gyllene Gryning präglas av en antisystemisk politik genom att framställa sig som en ”tredje väg” oavhängigt höger- och vänsterskalan. Slutligen utifrån Manns teoribygge har samtliga av hans fem enheter för vad som karakteriserar fascism identifierats, det vill säga, *nationalism*, *estatism*, *transcendentalism*, *rening/rensning* och *paramilitarism*. Även denna slutsats går i linje med Vasilopoulous och Halikiopoulous forskning.

Sammantaget visar studiens resultat att Gyllene Grynings ideologi i flera delar av ideologidokumentet passar in i Karvonens modell och omfattar samtliga av de fascistiska element som ingår i studiens övriga fascistteorier. Dessutom bedöms studiens resultat ligga i linje med majoriteten av den tidigare forskningen berörande Gyllene Grynings ideologi och bekräftar ett flertal typiska fascistiska kännetecknen hos partiet diskuterat utifrån forskningsfältet.

Samtidigt har en del tendenser antytt på avvikelser varav den centrala är att Gyllene Gryning utifrån studiens undersökning inte fullt ut bör betraktas som antiparlamentariska. Snarare tycks partiet, i linje med Passmores resonemang, företräda en ”alternativ demokrati” som bygger på en etnisk homogen demokrati. Slutsatsen blir att fascistiska idéelement lever kvar i modern tid, vilket innebär att vi inte bara bör betrakta fascism som en historisk ideologi utan också som en mycket aktuell sådan, om än i en ny ”demokratisk” skepnad.

5.2 Diskussion

Utifrån studiens analys framgår det att Gyllene Grynings ideologi berör ett flertal punkter kopplat till den fascistiska ideologin vilken innebär att kampen mot fascism inte bör betraktas som inaktuell. Detta indikerar vidare att oron över fascismens återkomst är befogad och därmed att föreställningen om fascismens bortgång också bör ifrågasättas, åtminstone i Grekland. Att högerextrema partier, såsom Gyllene Gryning, nekar ideologiskt släktskap med fascism innebär följaktligen inte att dessa partier per definition präglas av mindre fascistiska idéelement. Förnekandet av en fascistisk ideologi styrker snarare uppfattningen om att fascismen är misskrediterad och vi därför inte bör förvänta oss att någon större rörelse idag öppet kommer att deklarerar sig som fascist. Detta gör också den moderna fascismen farligt oförutsägbar.

För att undvika att fascistiska idéelement obemärkt blir en del av vår egen vardag är det därför centralt att ta hotet om fascismens ideologiska spridning på fullaste allvar. En diskussion om den är därför en viktig början. Vidare för att bemöta och hantera modern fascism fordras det, i min mening, en modern syn på den. Detta då fascism i nutid sannolikt kommer att manifesteras under andra beteckningar och skepnader än den historiska fascismen. Exempelvis har undersökningen visat att Gyllene Gryning vill bli *demokratiskt* folkvalda, vilket strider mot traditionella teorier om fascism som menar att fascism obetingat är antiparlamentarisk. Detta kan därför vara en indikation på att fascismen som ideologi är rörlig och att den, liksom andra ideologier, förändras över tid och rum. Frågorna som därmed inställer sig är om fascism idag nödvändigtvis är inkompatibel med demokrati och vad kommer att hända om Gyllene Gryning via allmänna val de facto blir valda att styra Grekland? Med hänsyn till studiens analys anser Gyllene Gryning att individens rättigheter är underställda nationens intresse. En möjlig tolkning är därmed att Gyllene Gryning, om de väl kommer till makt,

inte kommer att hindras av att lagstifta bort rättigheter om dessa anses vara skadliga för den grekiska nationen. Sannolikheten att Gyllene Gryning kommer att överge sin ”demokratiska” täckmantel om de blir valda att styra landet bör därför inte uteslutas.

Vidare inställer sig frågan om det överhuvudtaget är nödvändigt att etikettera dagens högerextrema partier utefter den ideologin som präglade fascistiska rörelser under mellankrigstiden. Kan dessa etiketter bidra till att avvärja fascistiska influenser i samhället eller bidrar dessa enbart till en stigmatisering och demonisering med kontraproduktiva effekter? Det kanske till och med är så att vi inte har tillräckligt ideologiskt vokabulär för att förklara vissa politiska fenomen och formationer och därmed tillskriver partier felaktiga beteckningar på grund av okunskap. För att få en bredare uppfattning om vad för typ av hot vi står inför anser jag dock att beteckningar är användbara och nödvändiga men att många begrepp fortfarande är otillräckliga för att förklara nyanserade drag hos olika grupper. Med andra ord räcker det inte med att söka definiera politiska partier som X, Y eller Z. Sådan standardiserad kategorisering kan visserligen förklara vad partierna står för, men inte hur de ska hanteras. Nästa steg är därmed att hitta lösningar till problemet för att kunna bekämpa spridningen av fascistiska idéelement.

Mot denna bakgrund bör det lyftas fram ett antal begränsningar med studien vilka varit relevanta att reflektera över. En parameter som är viktig att framhålla är att det empiriska underlaget tolkats utifrån vissa bestämda premisser som valts utifrån mina egna preferenser vilket innebär att generaliserbarheten från studiens analys bör betraktas som låg. Därtill är tolkningarna subjektiva vilket innebär att andra forskare eventuellt kan komma att urskilja andra tendenser och nå andra slutresultat utifrån samma empiriska material. Då fascism som begrepp, med hänsyn till den tidigare forskningen, visat sig vara mångtydigt är det även möjligt att studien hade kunnat komma fram till andra resultat med ett annat urval av fascismteorier. För att stärka validiteten är det därför lämpligt att angripa forskningsfrågan utifrån fler teoretiska perspektiv och analysera materialet med hjälp av andra metoder såsom en diskursanalys eller ideologianalys. En annan metod är att hålla intervjuer med medlemmar av Gyllene Gryning vilket dock kan vara svårt då högerextrema partier tenderar att vara ytterst slutna. Därtill hade jag eventuellt kunna förstärka Gyllene Grynings ideologiska kopplingar till fascistiska idéelement med ett mer uttömmande material.

I anknytning till detta vill jag betona att det fortfarande råder stora kunskapsluckor om högerextremas kopplingar till den fascistiska ideologin överlag, trots att frågan om fascism under de senaste decennierna uppmärksammats alltmer. Härmed vill jag lyfta fram ett antal förslag för vidare forskning för att utvidga kunskapen och bringa djupare förståelse kring detta intressanta forskningsfält. Exempelvis hade en komparativ studie mellan Gyllene Gryning och andra högerextrema partier i synnerhet varit intressant att undersöka för att jämföra partiernas mönster, retorik, visioner och förhållning till fascism. Ytterligare ett sätt att få bättre inblick inom högerextremistiska grupper är även att studera ett annat material än just politiska dokument då dessa bara täcker en liten del av vad, i det här fallet Gyllene Gryning, representerar. Att partiet visar på fascistiska element kan till exempelvis förklaras ytterligare utifrån hur partiet agerar i intervjuer, media och debatter.

Avslutningsvis vill jag poängtera att det inte råder någon brist på historiska exempel som kan erinra oss om hur enkelt en stark gruppidentifikation kan övergå i fruktansvärda handlingar. Idag har alltfler högerextrema partier fått starkare stöd runt om i Europa. Utöver Gyllene Gryning är Sverigedemokraterna, Rörelsen för ett bättre Ungern och franska Nationella Fronten bara några exempel på partier där fascistoida drag sannolikt går att urskilja i olika grader. För att förhindra en spridning av dessa rörelser måste vi få bättre kunskap om vad vår tids högerextrema partier vill åstadkomma på ideologisk grund och under vilka premisser. Då fascismen som ideologi inte är oföränderlig bör vi även vara förberedda på att den moderna fascismen kommer inträda i ”demokratiska” täckmantlar som kan göra oss blinda för vad som uppstår i vår egen samtid. Detta innebär därmed inte nödvändigtvis att fascism kommer att vara en schablonkopia av den historiska fascismen. Att söka förstå ett parti genom ett uppsättning element kring ett begrepp är därför ett sätt att hålla oss ajour med vad en grupp eller parti egentligen står för, vilket jag med denna studie vill påstå ha kunnat bidra med.

I väntan på ytterligare forskning är min förhoppning därtill att jag med denna studie lyckats demaskera Gyllene Grynings pseudohumanitära självbild genom att blottlägga partiets kryptofascistiska tendenser och därmed kunnat påvisa fascismens ideologiska varaktighet och mörka gryning i vår egen samtid.

Referensföreteckning

Empiriskt underlag:

Dokument 1:

Gyllene Gryning. 2012. Gyllene Gryning - En ideologisk rörelse [grekiska: *Χρυσή Αυγή - Ένα κίνημα ιδεολογικό*]. Hämtat: 2016-03-13 från: <http://www.xryshaygh.com/assets/files/ideologia.pdf>

Dokument 2:

Gyllene Gryning. Positioner: identitet [grekiska: *Θέσεις – ταυτότητα*]. Hämtat: 2016-03-13 från: <http://golden-dawn-international-newsroom.blogspot.se/p/our-identity.html> och <https://xaameriki.wordpress.com/the-manifesto-of-golden-dawn/>

Dokument 3:

Gyllene Gryning. Positioner: politiska positioner [grekiska: *Θέσεις - πολιτικές θέσεις*]. Hämtat: 2016-03-13 från: <http://golden-dawn-international-newsroom.blogspot.se/p/the-program-of-golden-dawn.html>

Litteratur:

Allardyce, Gilbert. 1979. "What Fascism Is Not: Thoughts on the Deflation of a Concept." *The American Historical Review*, Vol. 84, No. 2

Angouri, Jo & Wodak, Ruth. 2014. "‘They became big in the shadow of the crisis’: The Greek success story and the rise of the far right." *Discourse & Society*, Vol. 25, No. 4

Arnstad, Henrik. 2013. *Älskade Fascism: De svartbruna rörelsernas ideologi och historia*. Stockholm: Nordstedts

Beckman, Ludvig. 2005. *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santérus Förlag

Berggren, Lena. 2002. "Den svenska mellankrigsfascismen - ett ointressant marginalfenomen eller ett viktigt forskningsobjekt?" *Historisk tidskrift*, Vol. 122, No. 3

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. 2012. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur, tredje upplagan

Bistis, George. 2013. "Golden Dawn or Democratic Sunset: The Rise of the Far Right in Greece." *Mediterranean Quarterly*, Vol. 24, No. 3

Dinas, Elias; Georgiadou, Vassiliki; Konstantinidis, Iannis; Rori, Lamprini. 2016. "From Dusk to Dawn: Local party organization and party success of right-wing extremism." *Party Politics*, Vol. 22, No. 1.

Eatwell, Roger. 1996. "On defining the 'Fascist Minimum': The centrality of ideology." *Journal of Political Ideologies*, Vol. 1, No. 3

- Ellinas, Antonis A. 2013. "The Rise of Golden Dawn: The new Face of the Far Right in Greece." *South European Society & Politics*, Vol. 18, No. 4
- Ellinas, Antonis A. 2015. "Neo-Nazism in an Established Democracy: The Persistence of Golden Dawn in Greece." *South European Society and Politics*, Vol. 20, No. 1
- Georgiadou, Vassiliki. 2013. "Right-Wing Populism and Extremism: The Rapid Rise of "Golden Dawn" in Crisis-Ridden Greece", ingår i: Melzer, Ralf & Serafin, Sebastian, (red.), *Right-Wing Extremism in Europe*, Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung
- Griffin, Roger. 1991. *The Nature of Fascism*. New York: Routledge
- Kallis, Aristotle A. 2002. *The Fascism Reader*. London: Routledge
- Kallis, Aristotle. 2010. "Neither Fascist nor Authoritarian: The 4th of August Regime in Greece (1936-1941) and the Dynamics of Fascistisation in 1930s Europe." *East Central Europe*, Vol. 37, No. 2/3
- Kapetanyannis, Vassilis. 1995. "Neo-Fascism in Modern Greece", ingår i: Cheles, Luciano; Ferguson, Ronnie; Vaughan, Michalina, (red.), *The Far Right in Western & Eastern Europe*. London: Longman Publishing Group
- Karvonen, Lauri. 1990. *Fascismen i Europa*. Lund: Studentlitteratur
- Koronaïou, Alexandra; Lagos, Evangelos; Sakellariou, Alexandros; Kymionis, Stelios; Chiotaki-Poulou, Irini. 2015. "Golden Dawn, austerity and young people: The rise of fascist extremism among young people in contemporary Greek society." *The Sociological Review*, Vol. 63, Supplement 2
- Kulukundis, Elias. 2014. "Greece: The Open Circle." *Mediterranean Quarterly*, Vol. 25, No. 3
- Linz, Juan J. 1976. "Some Notes Toward a Comparative Study of Fascism in Sociological Historical Perspective", ingår i: Laqueur, Walter, (red.), *Fascism: A Reader's Guide*. Berkeley: University of California Press
- Lundberg, Viktor. 2014. *En idé större än döden: en fascistisk arbetarrörelse i Sverige, 1933-1945*. Hedemora: Gidlunds Förlag
- Mann, Michael. 2004. *Fascist*. Cambridge: Cambridge University Press
- Migkos, Vasileios. 2013. "The Rise of the Golden Dawn Right Wing Extremism in Greece." *Economic & Political Weekly*, Vol. 48, No. 50
- Passmore, Kevin. 2002. *Fascism: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press
- Payne, Stanley G. 1995. *A History of Fascism, 1914-1945*. Madison: The University of Wisconsin Press

- Paxton, Robert O. 2004. *The Anatomy of Fascism*. New York: Alfred A. Knopf
- Paxton, Robert O. 2009. "Comparisons and definitions" ingår i: R.J.B Bosworth, (red.), *The Oxford Handbook of Fascism*, Oxford: Oxford University Press
- Psarras, Dimitris. 2012. *Η Μαύρη Βίβλος της Χρυσής Αυγής* [engelska: *The Black Book of Golden Dawn*]. Aten: Polis
- Psarras, Dimitris. 2014. *The rise of the neo-Nazi Party 'Golden Dawn' in Greece: Neo-Nazi mobilisation in the wake of the crisis*. Bryssel: Rosa Luxemburg Stiftung
- Richard, Lionel. 1999. *Ναζισμός και Κουλτούρα* [engelska: *Nazism and Culture*]. Aten: Astarti
- Scholtyssek, Joachim. 2012. "Fascism – National Socialism – Arab "Fascism": Terminologies, Definitions and Distinctions." *Die Welt des Islams*, Vol. 52, No. 3/4
- Sotiris, Panagiotis. 2013. "The Dark Dawn of Greek Neo-Fascism." *Overland*, No. 210
- Toloudis, Nicholas. 2014. "The Golden Dawn: The Financial Crisis and Greek Fascism's New Day." *New Labor Forum*, Vol. 23, No. 1
- Vasilopoulou, Sofia & Halikiopoulou, Daphne. 2015. *The Golden Dawn's 'Nationalist Solution': Explaining the Rise of the Far Right in Greece*. New York: Palgrave Macmillan
- Wodak, Ruth & Richardson, John. 2013. *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. London: Routledge

Övrigt:

- Human Rights Watch. 2012. *Hate on the Streets: Xenophobic Violence in Greece*. Hämtat 2016-03-26 från: <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/greece0712ForUpload.pdf>
- Liedman, Sven-Eric. Ideologi. *Nationalencyklopedin*. Hämtat 2016-05-27 från: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ideologi>
- Ombudsman. 2013. *Το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα και η αντιμετώπισή του* [engelska: *The Phenomenon of Racial Violence in Greece and its Treatment*]. Hämtat 2016-03-26 från: <http://www.synigoros.gr/resources/docs/eidikiekthesiratsistikivia.pdf>